

Rechtmatigheidsonderzoek: Rapport Jaarrekening 2012 Curaçao

Registratienummer 2014-018

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Aanbevelingen.	4
1 OVER DIT ONDERZOEK	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Wettelijk oordelen/kader	6
1.3 Onderzoek naar financiële informatie	7
1.4 Onderzoek naar bedrijfsvoering	7
1.5 Onderzoek naar beleidsinformatie	7
1.6 Tijdigheid opstellen en controleren van de jaarrekening	7
1.7 Vaststelling jaarrekeningen 2010 en 2011 door de Staten	8
2 FINANCIËLE INFORMATIE.....	9
2.1 Het opstellen van de jaarrekening	9
2.2 De begroting en begrotingswijzigingen.....	10
2.3 De begrotingsuitvoering	11
2.4 Uitvoeringsrapportages	12
2.5 Aanwijzingsbesluit van 13 juli 2012	13
2.6 De controle door de SOAB	13
2.7 Het exploitatiesaldo	14
2.8 Fouten en onzekerheden in de financiële informatie.....	15
2.9 Inrichtingsfouten.....	17
2.10 Bevindingen balansposten	18
2.11 Bevindingen Rekening van baten en lasten.....	20
2.12 Oordeel over de financiële informatie.....	27
3 BEDRIJFSVOERING.....	28
3.1 Landsverordening Financieel beheer	28
3.2 Financieel beheer	28
3.3 Samenwerkingsprogramma Institutionele Versterking Bestuurskracht (IVB)	29
3.4 Verbeterplan CFT	30
3.5 Oordeel over het financieel beheer	31
4 BELEIDSINFORMATIE.....	32
4.1 Beschikbaarheid en betrouwbaarheid van beleidsinformatie.....	32
4.2 Oordeel over de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van de informatie over het gevoerde beleid.....	34
5 BEZWAREN MET BETREKKING TOT HET GEVOERDE FINANCIËEL BEHEER EN DE JAARREKENING.....	35
6 REACTIE VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN EN NAWOORD REKENKAMER.....	36
6.1 Reactie Minister van Financiën	36
6.2 Nawoord Rekenkamer.....	39
BIJLAGEN	40

Samenvatting

Voor u ligt het rapport van bevindingen van de Algemene Rekenkamer Curaçao bij de Jaarrekening 2012 van Curaçao. In dit rapport presenteert de Rekenkamer de resultaten van haar rechtmatigheidsonderzoek naar de jaarrekening en de bedrijfsvoering van de ministeries van Curaçao.

De wettelijke taken van de Rekenkamer staan beschreven in artikel 22 van de Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao (hierna Lv AR) en in artikel 68 van de Staatsregeling. In het kader van deze wettelijke taken heeft de Rekenkamer het gevoerde financieel beheer en materieelbeheer van de ministeries van Curaçao beoordeeld en is nagegaan of de informatie in de jaarrekening van de ministeries over de financiën, over de bedrijfsvoering en over het gevoerde beleid tot stand is gekomen volgens de daarvoor geldende regels, en goed is weergegeven in de jaarrekening. Hierbij heeft de Rekenkamer, op grond van artikel 24 van de Lv AR, gebruik gemaakt van de bevindingen van de Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB) die de Jaarrekening 2012 heeft gecontroleerd. Met de wettelijke oordelen ondersteunt de Rekenkamer de Staten bij het verlenen van decharge aan de betrokken ministers.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek naar de Jaarrekening 2012 van Curaçao zijn:

1. De financiële informatie voldoet niet aan de eisen die de Comptabiliteitslandsverordening (CV) en de Lv AR stellen

De informatie over de balansposten, de posten van de Gewone Dienst en de Kapitaaldienst geeft geen getrouw beeld van de omvang van alle posten, gezien de vele onzekerheden die bestaan in verschillende posten.

2. De bedrijfsvoering is niet op orde

Het financieel beheer over 2012 van Curaçao is niet op orde. Bij alle ministeries is er sprake van ontoereikende interne controleprocedures. Als gevolg hiervan bevat de jaarrekening veel fouten en onzekerheden.

De rechtmatigheid van de besteding van de personeelslasten over 2012 door de ministeries van Curaçao is vanwege ontbrekende, onvolledige, niet tijdige en ongestructureerde personeelsdossiers niet vast te stellen.

Er bestaat onzekerheid over de rechtmatigheid van de kosten en de verstrekte subsidies (subsidieverordening wordt niet nageleefd).

3. *De informatiewaarde is onvoldoende*

De informatiewaarde van de Jaarrekening 2012 voldoet niet geheel aan de eisen die de CV stelt, met name ontbreekt een toereikende toelichting in de jaarrekening. Daardoor bevat de Jaarrekening 2012 onvoldoende informatie om de gebruikers ervan in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de uitvoering van de beleidsvoornemens en het gevoerde beheer.

Op grond van bovenstaande bevindingen komt de Rekenkamer tot het oordeel dat de Jaarrekening 2012 van Curaçao niet voldoet aan de eisen en normen die aan een jaarrekening volgens de wet worden gesteld.

Curaçao staat voor een grote uitdaging om er voor te zorgen dat binnen een aantal jaren de interne organisatie zodanig is verbeterd, dat fouten en onzekerheden binnen de perken blijven.

Aanbevelingen.

Het is voor Curaçao van groot belang dat in de nabije toekomst sprake is van controleerbaar **financieel beheer**. De Rekenkamer beveelt het volgende aan:

Aanbevelingen aan de regering

- Zorg ervoor dat in eerste instantie de minister van Financiën tijdig op de hoogte is van dreigende overschrijdingen, door:
 - o de controllers bij de verschillende ministeries maandelijks aan hun minister te laten rapporteren over de uitvoering van de begroting en aan te laten geven voor welke posten overschrijdingen dreigen en
 - o de ministers vervolgens te laten rapporteren aan de minister van Financiën.
- De rapportages door de controllers kunnen gecombineerd worden met de in de Landsverordening ambtelijk bestuurlijke organisatie (A.B. 2010 no. 87) genoemde schriftelijk verslag dat de secretaris-generaal uitbrengt aan de minister over de werkzaamheden, het gevoerde beleid en de doelmatigheid en doeltreffendheid van de werkzaamheden en werkwijze van het ministerie .
- Geef vanaf de jaarrekening 2013 meer inhoud aan het rapporteren over de realisatie van de beleidsvoornemens zoals die in het regeerprogramma 2013 - 2016 zijn verwoord.
 - Zorg voor een plan van aanpak om er voor te zorgen dat de accountant in de toekomst een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening kan afgeven en laat dit plan door de interne accountant (SOAB) toetsen.
 - Rond de bij de twee ministeries gestarte pilots waarbij het Planning en Control Cyclus centraal staat, af en deel de bevindingen met de andere ministeries.

Aanbevelingen aan de minister van Financiën

- Geef de hoogste prioriteit aan het op orde brengen van het financieel beheer door:
 - o het verbeterplan ten behoeve van het financieel beheer met voortvarendheid te blijven uitvoeren;
 - o te zorgen dat er een Landsverordening Financieel beheer wordt vastgesteld.
- Neem de oorzaken van de bestaande onzekerheden in de jaarrekening weg door:
 - o het opstellen van een verbeterplan;
 - o dit verbeterplan door SOAB te laten beoordelen;
 - o dit verbeterplan van de regering formeel door de Raad van Ministers vast te stellen;
 - o dit goedgekeurde verbeterplan aan de Staten aan te bieden;
 - o de Staten periodiek, na toetsing door de SOAB, te informeren over de voortgang van de uitvoering.
- Handel wat betreft de inrichting en de toereikendheid van de jaarrekening in overeenstemming met de Landsverordening Comptabiliteit 2010.
- Specificeer en analyseer de balansrekeningen Kruisposten, Depositogelden vreemdelingen en Zekerheidsstellingen.
- Zorg voor een betrouwbare onderbouwing van verschillende getroffen Voorzeningen.
- Neem wat betreft de Duurtetoeslag op korte termijn stappen om de omvang van de verplichting te berekenen en tref daar een voorziening voor.
- Handel in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving en zorg ervoor dat de verantwoording over het banktegoed en de inkomsten van het Criminaliteitsbestrijdingsfonds wordt meegenomen in de jaarrekening.
- Zorg voor nadere regels ter uitvoering van meerdere artikelen van de comptabiliteitsvoorschriften¹.

¹ Het betreft de artikelen 8, lid 3, 17, 19, 31. 42, lid 3, 45 lid 3, 46 lid 3, 49 lid 1.

1 OVER DIT ONDERZOEK

1.1 Aanleiding

De minister van Financiën verantwoordt zich in de jaarrekening over hoe de ministeries van Curaçao in het afgelopen jaar hebben gepresteerd en gefunctioneerd. In de CV (artikel 49) is bepaald dat de jaarrekening vóór 1 september van het jaar, volgend op het jaar waarop zij betrekking heeft, door de minister van Financiën moet worden opgesteld. De Jaarrekening 2012 is bij brief van 28 augustus 2013 door de minister van Financiën aan de Rekenkamer aangeboden.

De jaarrekening dient zowel de financiële posities als baten en lasten van de ministeries te vermelden (financiële informatie), hoe de ministeries hebben gefunctioneerd (informatie over de bedrijfsvoering) en of de doelen en prestaties die in de begroting van de ministeries waren afgesproken ook zijn gerealiseerd (informatie over beleid).

De Rekenkamer onderzoekt de informatie in de jaarrekening op elk van deze drie terreinen, en kijkt ook naar de achterliggende processen binnen de ministeries. Op basis hiervan formuleert de Rekenkamer haar bevindingen en oordelen. In de CV (artikel 51) is bepaald dat de Staten de jaarrekening niet goedkeuren voordat zij hebben kunnen kennisnemen van het verslag van de Algemene Rekenkamer.

In dit rapport komen achtereenvolgens aan de orde: de financiën van de ministeries (hoofdstuk 2), de bedrijfsvoering van de ministeries (hoofdstuk 3) en de informatie in de jaarrekening over het door de ministeries gevoerde beleid (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 wordt een overzicht gegeven van de bezwaren die de Rekenkamer heeft ten aanzien van het gevoerde beheer en de jaarrekening. Dit rapport wordt afgesloten met een weergave van de reactie op het conceptrapport van de minister van Financiën, aangevuld met het nawoord van de Rekenkamer (hoofdstuk 6).

1.2 Wettelijk oordelen/kader

Uit hoofde van de wettelijke taken met betrekking tot jaarrekeningen, zoals beschreven in de Lv AR en in de Staatsregeling gaat de Rekenkamer na of de informatie in de jaarrekening over de financiën, over de bedrijfsvoering en over het gevoerde beleid tot stand is gekomen volgens de daarvoor geldende regels, i.c. de Landsverordening comptabiliteit Curaçao 2010 (CV). Met de wettelijke oordelen ondersteunt de Rekenkamer de Staten bij het verlenen van decharge aan de betrokken ministers.

1.3 Onderzoek naar financiële informatie

Volgens de Lv AR (artikel 22, lid 1, 2 en 3) onderzoekt de Rekenkamer (a) het door de ministers gevoerde financiële beheer en de jaarlijkse financiële verantwoording daarover en (b) de administraties die ten behoeve van dat beheer en die verantwoordingen worden gevoerd.

Ten aanzien van het gevoerde financiële beheer onderzoekt de Rekenkamer of de baten, lasten en balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de vastgestelde landsbegroting en met andere wettelijke regelingen en of zorg is gedragen voor een ordelijk en controleerbaar financieel beheer.

Ten aanzien van de financiële verantwoordingen onderzoekt de Rekenkamer of deze het gevoerde financiële beheer deugdelijk weergeven en in overeenstemming met de daarvoor gegeven voorschriften zijn opgesteld.

1.4 Onderzoek naar bedrijfsvoering

Volgens de CV (artikel 39, lid 2) is de minister die met het beheer van de betreffende functies in de begroting is belast, verantwoordelijk voor de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid dat aan de begroting ten grondslag ligt, alsmede voor de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van een ministerie. De Rekenkamer is van mening dat hierover vervolgens in de jaarrekening verantwoording moet worden afgelegd.

1.5 Onderzoek naar beleidsinformatie

Volgens de CV (artikel 11) moet de begroting een afzonderlijk financieel onderdeel bevatten waarin de financiële gevolgen voor en de dekking door het Land van nieuwe beleidsvoornemens of toezeggingen met betrekking tot het te voeren beleid worden vermeld. Artikel 33, lid 2 (CV) bepaalt dat het verslag bij de jaarrekening in ieder geval een uiteenzetting dient te bevatten of en in hoeverre de beleidsvoornemens die waren geformuleerd, zijn gerealiseerd.

1.6 Tijdigheid opstellen en controleren van de jaarrekening

In artikel 49 van de CV is bepaald dat de jaarrekening vóór 1 september van het jaar, volgend op het jaar waarop zij betrekking heeft, door de minister van Financiën moet worden opgesteld. Artikel 50 bepaalt dat de jaarrekening onmiddellijk nadat deze door de Raad van Ministers is geaccordeerd aan de Rekenkamer en de SOAB gezonden moet worden. De jaarrekening is op 28 augustus 2013 door de minister van Financiën schriftelijk aan de Rekenkamer aangeboden.

In de CV is in artikel 50 bepaald dat de SOAB binnen een termijn van anderhalve maand haar verklaring en het daarbij behorende verslag na ontvangst van de jaarrekening naar de minister van Financiën en de Rekenkamer moet sturen. De

controleverklaring en het verslag heeft de Rekenkamer (afgegeven op 29 april 2014) op 5 mei 2014 ontvangen; dit is 6,5 maanden na afloop van de termijn zoals die is opgenomen in artikel 50, lid 2 van de CV. In het verslag van de SOAB heeft de SOAB aangegeven dat zij voor de jaarrekening 2012 nog geen volledig systeemgerichte controle heeft kunnen uitvoeren, omdat de interne beheersing onvoldoende was.

1.7 Vaststelling jaarrekeningen 2010 en 2011 door de Staten

De CV bepaalt in artikel 51 dat de Staten de ontwerplandsverordening tot vaststelling van de jaarrekening niet goedkeuren voordat zij hebben kunnen kennisnemen van het verslag van de Rekenkamer. De jaarrekeningen 2010 en 2011 zijn nog niet door de Staten behandeld.

De Gouverneur heeft op 6 september 2013 de Raad van Advies (RvA) gevraagd om een oordeel bij de Ontwerplandsverordening houdende vaststelling van de jaarrekening van Curaçao voor het dienstjaar 2010 te geven.

In haar advies van 9 oktober 2013 geeft de RvA de Gouverneur in overweging de Ontwerplandsverordening pas bij de Staten in te dienen, nadat:

- normen voor de toekomst zijn vastgesteld waarnaar gehandeld moet worden om de door de Rekenkamer vermelde tekortkomingen in het financieel beheer planmatig aan te pakken;
- de modellen van staten, overzichten en recapitulaties ingevolge artikel 19 van de CV bij ministeriële regeling met algemene werking zijn vastgesteld;
- het in artikel 45, derde lid van de CV bedoelde landsbesluit houdende algemene maatregelen betreffende de begrotingsdiscipline is vastgesteld;
- de Landsverordening financieel beheer met in achtneming van de nieuwe inzichten en ontwikkelingen ter zake is vastgesteld.

De jaarrekening 2010 is op 10 januari 2014 door de Gouverneur aangeboden aan de Staten.

2 FINANCIËLE INFORMATIE

Onder financiële informatie verstaat de Rekenkamer informatie over het geheel van beslissingen, handelingen en regels ter sturing en verantwoording van de financiële stromen. Voorwaarden voor goed financieel beheer zijn 'ordelijkheid' en 'controleerbaarheid'. Het financieel beheer is ordelijk als het onder meer voldoet aan de volgende voorwaarden:

- de bevoegdheden tot het verrichten van financiële handelingen zijn vastgelegd in duidelijke regels en er ook volgens deze regels wordt gehandeld. In het verlengde hiervan dient de verantwoordelijkheid voor de bewaring van financiële middelen duidelijk vastgelegd te zijn en
- het financieel beheer voldoet aan de regels die gesteld zijn in de regelgeving.

Er is sprake van controleerbaar financieel beheer wanneer de beschikbare financiële informatie externe controleurs in staat stelt op eenvoudige wijze de besluitvorming op elk gewenst moment te reconstrueren.

Om na te gaan of er sprake is van ordelijk en controleerbaar financieel beheer heeft de Rekenkamer allereerst een initiële cijferbeoordeling uitgevoerd en getoetst of de CV is nageleefd ten aanzien van de jaarrekening. Bij de analyse van het financieel beheer heeft de Rekenkamer op grond van artikel 24 van de Lv AR gebruik gemaakt van de bevindingen van SOAB die controles heeft verricht op de Jaarrekening 2012.

2.1 Het opstellen van de jaarrekening

Volgens het eerste lid van artikel 49 van de CV moet ten dienste van de opstelling van de jaarrekening de daartoe benodigde financiële gegevens en overige benodigde informatie door elke minister tijdig aan de Minister van Financiën worden toegestuurd. Op grond van het derde lid kan de minister van Financiën regels geven aangaande het tijdstip waarop de overige ministers de financiële gegevens en overige informatie uiterlijk aan hem dienen te verstrekken. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen nagaan, heeft de minister van Financiën geen regels gegeven.

Op grond van artikel 2 lid 8 van de Bijlage behorende bij Eilandsverordening vaststelling diverse ontwerp-landsverordeningen land Curaçao (A.B. 2010 no. 87) zendt de Secretaris-generaal de minister vóór 1 april, met inachtneming van het door de regering vastgestelde jaarplan voor het volgende begrotingsjaar, een beleidsplan van het ministerie voor dat begrotingsjaar aan de minister ter goedkeuring. De minister neemt binnen een maand na ontvangst van het beleidsplan een beslissing over de goedkeuring.

Op grond van artikel 2 lid 9 van dezelfde Eilandsverordening brengt de Secretaris-generaal de minister vóór 1 april schriftelijk verslag uit van de werkzaamheden, het gevoerde beleid in het algemeen en de doelmatigheid en doeltreffendheid van de werkzaamheden en werkwijze van het ministerie in het bijzonder gedurende het afgelopen begrotingsjaar.

De hierboven genoemde plannen en verslagen kunnen een belangrijke input leveren voor het opstellen van de begroting en de verslaggeving zoals bedoeld in artikel 33 van de CV. Maar ook ten behoeve van het afleggen van verantwoordelijkheid voor de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid dat aan de begroting ten grondslag ligt, alsmede voor de bedrijfsvoering van de ministeries (artikel 39, lid 2 CV). Volgens artikel 39 van de CV is elke minister die met het beheer van de betreffende functies in de begroting is belast, verantwoordelijk voor de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid dat aan de begroting ten grondslag ligt, alsmede de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van zijn ministerie.

De Rekenkamer heeft bij de secretarissen-generaal de door de ministers goedgekeurde beleidsplannen en de verslagen over 2012 opgevraagd. Op 27 mei 2014 deelde de secretaris van het ministerie van Algemene Zaken de Rekenkamer mee dat in het Beraad van de secretarissen-generaal werd afgesproken dat het ministerie van Financiën de Rekenkamer namens alle ministeries zal benaderen. De Rekenkamer was ten tijde van het schrijven van dit rapport nog niet door het ministerie van Financiën hierover benaderd.

2.2 De begroting en begrotingswijzigingen

De begroting 2012 is op 18 januari 2012 bij Landsverordening vastgesteld (PB 2012, no. 3).

Artikel 46 van de CV bepaalt dat een wijziging van de begroting geschiedt bij of krachtens een landsverordening tot wijziging van die begroting of een landsverordening tot vaststelling van de jaarrekening. Wijziging van de begroting als bedoeld in het eerste lid, vindt plaats op drie vaste momenten in het jaar, gelijk met het aanbieden van de uitvoeringsnota's zoals gesteld in artikel 42 eerste lid. Deze momenten waren uiterlijk 15 mei, 15 augustus en 15 november 2012.

Op 1 juni 2012 heeft de voorzitter van de Staten de minister van Financiën meegedeeld dat hij het niet langer verantwoord acht dat de minister van Financiën langer in gebreke blijft betreffende de in de CV vastgestelde datum van 15 mei (2012). In de aanbiedingsbrief van 14 november 2012 bij de uitvoeringsrapportage over het derde kwartaal 2012 heeft de minister van Financiën de Staten geïnformeerd dat het traject van indiening van de suppletoire begrotingen vertraging heeft opgelopen. De minister deelde de Staten mee dat alle wijzigingen die nog in

de begroting 2012 moeten worden gemaakt in de tweede suppletoire begroting 2012 zullen worden opgenomen.

Uiteindelijk is de begroting 2012 middels twee suppletoire begrotingen op 4 maart 2014 gewijzigd (PB 2014 no. 25 en 26).

De redenen voor de begrotingswijzigingen waren:

- de groeivertraging in 2011 met als gevolg een lagere belastingopbrengst;
- de tekorten en de extra landsbijdrage in de basisverzekering ziektekosten in 2013;
- lagere belasting- en niet-belastingopbrengsten en lagere materiële en personele lasten in de eerste negen maanden van 2012;
- hogere personeelslasten van het ministerie van Justitie.

Bij ministeriële beschikking met algemene werking kunnen regels worden gesteld aangaande:

- de wijze waarop de publicatie van de ontwerpen tot vaststelling en wijziging van de begroting en tot vaststelling van de jaarrekening geschiedt (artikel 8, lid 3 CV);
- welke andere elementen naast het bepaalde in het tweede lid tenminste in een nota als bedoeld in het eerste lid van artikel 42 moeten worden opgenomen (artikel 42 lid 3 CV);
- de algemene inrichting van ontwerpen van landsverordening tot wijziging van de begroting (artikel 46, lid 3 CV).

De Rekenkamer stelde vast dat deze ministeriële beschikkingen niet bestaan.

2.3 De begrotingsuitvoering

Artikel 45 van de CV bepaalt dat dreigende overschrijdingen van in de begroting opgenomen bedragen met het oog op een strikt begrotingsbeleid zoveel mogelijk door passende en tijdige maatregelen worden voorkomen. Onder overschrijding worden begrepen zowel lasten en investeringen die hoger, als baten die lager zijn dan in de begroting was voorzien.

Volgens het derde lid van artikel 45 worden bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, nadere regels gegeven die tot doel hebben de begrotingsdiscipline te versterken. Het Landsbesluit versterking budgetdiscipline Land (PB 2001, no. 40) is ook na 10 oktober 2010 van kracht gebleven.

In Tabel 1 is een overzicht gegeven van het totaal van de begrotingsoverschrijdingen.

Tabel 1 - Totaal van de begrotingsoverschrijding in jaarrekening 2012 en 2011

Begrotingsoverschrijdingen ² (bedragen in ANG)	2012	2011
Meer kosten dan begroot (GD)	162.320.504	217.163.651
Minder opbrengsten dan begroot (GD)	105.418.655	349.660.695
Meer investeringen dan begroot (KD)	37.473.630	8.577.372
Totaal overschrijdingen	305.212.789	575.401.718

Het budgetrecht is voorbehouden aan de Staten. Het is voor de Staten van belang om tijdig geïnformeerd te worden over dreigende overschrijdingen. Daarvoor is het nodig dat in eerste instantie de minister van Financiën tijdig op de hoogte is van dreigende overschrijdingen.

2.4 Uitvoeringsrapportages

Artikel 42, lid 1 van de CV bepaalt dat de Minister van Financiën elk jaar de Staten

- uiterlijk op 15 mei een nota aanbiedt waarin hij voorlopig verslag doet van het voorafgaande dienstjaar en van het lopende dienstjaar;
- uiterlijk op 15 augustus en 15 november een nota aanbiedt waarin hij voorlopig verslag doet van het lopende dienstjaar.

De Minister van Financiën sluit aan bij het meest recente verslag dat in een zodanige nota dan wel in de bij de begroting of de jaarrekening behorende stukken is opgenomen geweest (artikel 42, lid 2). Tevens omvat bedoelde nota:

- een overzicht van de wijzigingen die door de Regering in de opgestelde ramingen noodzakelijk worden geacht, alsmede van de consequenties die deze wijzigingen naar zijn verwachting voor het saldo van de baten en lasten, de meerjarenbegroting en 's Lands financiën zullen hebben;
- een verslag aangaande de rechtshandelingen die op grond van artikel 44 tot stand zijn gekomen. Het gaat hierbij om het lenen van geld door/aan het land, borgstellingen voor financiële verplichtingen van een derde, de (mede)oprichting van privaatrechtelijke rechtspersonen en (mede)verwerving/vervreemding van aandelen in privaatrechtelijke rechtspersonen.

Artikel 18 van de Rijkswet van 7 juli 2010, houdende regels voor het financieel toezicht op de landen Curaçao en Sint Maarten (Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten) bepaalt dat de besturen uiterlijk zes weken na afloop van ieder kwartaal een uitvoeringsrapportage zenden aan het College financieel toezicht (CFT) en aan de Staten.

² Het bedrag van de over- en onderschrijding betreft het verschil tussen de begroting en de realisatie op functieniveau zoals verantwoord in de jaarrekening.

Door Curaçao zijn over 2012 drie Uitvoeringsrapportages opgesteld (15 mei 2012, 16 augustus 2012, 14 november 2012). Over het vierde kwartaal heeft het ministerie van Financiën geen kwartaalrapportage opgesteld. Met het CFT is overeengekomen dat de Financiële maandrapportage (FMR) over de maand december 2012 beschouwd wordt als de vierde Uitvoeringsrapportage. Omdat de FMR niet de informatie bevat die op grond van de Rijkswet van 7 juli 2010 is voorgeschreven, werd afgesproken dat de FMR vanaf 12 maart 2013 aangevuld zal worden met informatie over de voorgenomen maatregelen en het financieel beheer.

De Uitvoeringsrapportages worden beschouwd als de nota's zoals bedoeld in artikel 42 van de CV.

Bij ministeriële beschikking met algemene werking kan worden bepaald welke andere elementen naast het bepaalde in het tweede lid tenminste in een nota als bedoeld in eerste lid moeten worden opgenomen (artikel 42, lid 3). De Rekenkamer stelde vast dat deze ministeriële beschikking niet bestaat.

2.5 Aanwijzingsbesluit van 13 juli 2012

Op 13 juli 2012 heeft de Rijksministerraad het bestuur van Curaçao een aanwijzing gegeven over een 12-tal onderwerpen. Curaçao is tegen de aanwijzing in beroep gegaan bij de Raad van State van het Koninkrijk. In november is het besluit op het beroep tegen de aanwijzing genomen. De Raad van State concludeerde dat:

- 5 onderdelen geherformuleerd in stand blijven;
- 1 onderdeel gedeeltelijk in stand blijft;
- de overige zes onderdelen komen te vervallen.

In maart 2014 was aan alle 6 onderdelen van de aanwijzing voldaan, waardoor de aanwijzing kwam te vervallen.

2.6 De controle door de SOAB

De controle van de jaarrekening is door de SOAB in twee stappen uitgevoerd, namelijk:

- onderzoek naar de opzet, bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen die de juistheid en de rechtmatigheid van de kosten en de juistheid, de rechtmatigheid en de volledigheid van de opbrengsten moeten waarborgen;
- afsluitende gegevensgerichte controle.

Omdat de minister van Financiën verantwoordelijk is voor het opstellen van de jaarrekening en de goedkeuring van de jaarrekening door de interne accountant voor een belangrijk deel afhangt van de kwaliteit van het financieel beheer, is het van belang dat het Ministerie van Financiën toezicht houdt op

het financieel beheer bij de andere ministeries. De managementletters (ML) zijn daarvoor een belangrijk instrument. Omdat de bevindingen van de interne accountant betreffende de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen niet wezenlijk afwijken van de bevindingen bij de jaarrekeningcontrole 2011, heeft de SOAB besloten voor 2012 geen ML uit te brengen.

De SOAB heeft op 29 april 2014 naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2012 haar accountantsverslag en haar controleverklaring aan de minister van Financiën aangeboden.

De strekking van de controleverklaring is afkeurend.

De Rekenkamer heeft de planning en de uitvoering van de controle door de SOAB beoordeeld. Het controledossier is geraadpleegd en er zijn gesprekken gevoerd met de controlerende accountant. De Rekenkamer is van oordeel dat de SOAB terecht een afkeurende controleverklaring bij de jaarrekening heeft afgegeven.

2.7 Het exploitatiesaldo

De Gewone Dienst over 2012 sluit met een nadelig saldo (verschillen tussen de baten en de lasten; het tekort) van ANG 73 miljoen (2011 ANG 166 miljoen nadelig). Het nadelig saldo is afzonderlijk op de balans onder het Eigen vermogen verantwoord. Volgens het Besluit van 13 juli 2012, houdende het geven van een aanwijzing aan het bestuur van Curaçao tot aanpassing van de begroting 2012, is het toegestaan de ontvangen BRK-gelden uit 2010 in te zetten voor het dekken van tekorten. Het nadelig resultaat over het boekjaar kon daarmee gedeeltelijk worden gedekt. Het resterende ongedekte nadelig saldo 2011 ad ANG 68 miljoen zal moeten worden gedekt door overschotten in 2012 en indien nodig verdere jaren. Omdat ook over het boekjaar 2012 een nadelig resultaat is geboekt, bedraagt het totaal te dekken bedrag ANG 141 miljoen.

Op grond van artikel 18 van de Rijkswet van 7 juli 2010 moet het bestuur aangeven hoe dit tekort in de komende jaren wordt gecompenseerd³. Binnen het eigen vermogen is nog geen wettelijke reserve 'Compensatie tekorten' gevormd. Op basis van de stand van de reserve BRK-gelden, de resultaten over de jaren 2010 en 2011 en het verwachte resultaat over 2012 bedraagt het bedrag van het totaal te compenseren tekort ANG 154 miljoen. Volgens de eerste uitvoeringsrapportage 2014 en de begroting 2015 bedraagt het totaal van de overschotten ook ANG 154 miljoen.

³ Artikel 18, lid 3 van de Rijkswet van 7 juli 2010: Indien uit de uitvoeringsrapportage over het vierde kwartaal blijkt dat sprake is van een tekort op de gewone dienst of van een overschrijding van de rentelastnorm, geeft het bestuur in die rapportage aan welke maatregelen worden voorgenomen.

2.8 Fouten en onzekerheden in de financiële informatie

Gebleken is dat bij alle ministeries sprake is van ontoereikende interne controleprocedures. Er bestaan ernstige en omvangrijke tekortkomingen in de interne controle en daarmee in het financieel beheer. Dit heeft geleid tot materiële fouten en onzekerheden in de jaarrekening. De jaarrekening bevat getrouwheidsfouten tot een bedrag van ANG 98.992.062.

Met betrekking tot de onzekerheden concludeert de Rekenkamer het volgende. De kwaliteit van de administratieve organisatie en interne controle is onvoldoende. Zo komt het vaak voor dat documenten of informatie ontbreken aan de hand waarvan een post van de jaarrekening gecontroleerd kan worden. Dit heeft geleid tot materiële onzekerheden in de jaarrekening betreffende de juistheid en/of de volledigheid van de personeelskosten, de inkomensoverdrachten, kosten wegens aanschaf van goederen en diensten en de (belasting)opbrengsten.

In bijlage 1 is een recapitulatie opgenomen van de bevindingen die invloed hebben op de interne controle en/of de jaarrekening (zie Tabel 3). Per ministerie is aangegeven wat de invloed is op de interne controle en de jaarrekening. De mate van invloed is uitgedrukt in hoog, gemiddeld en laag. Vervolgens worden de bevindingen met een hoge invloed per ministerie weergegeven (zie Tabel 4).

In bijlage 2 is een specificatie opgenomen van de fouten (Tabel 5) en onzekerheden (zie Tabel 6).

Rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden

Volgens het tweede lid van artikel 45 van CV wordt onder overschrijding begrepen zowel de lasten en investeringen die hoger, als baten die lager zijn dan in de begroting was voorzien. Het totaal van de begrotingsoverschrijdingen bedraagt ANG 305.212.789 (in 2011 ANG 575.401.718).

Op grond van artikel 4 van de CV moeten alle baten en lasten, voor alle entiteiten in de collectieve sector met uitzondering van die in de sociale zekerheid, worden geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder die entiteit ressorteert. Deze verantwoording heeft niet plaatsgevonden.

Verder stelde de Rekenkamer vast dat de regels, procedures en richtlijnen ten aanzien van het verstrekken van subsidies, het aanvragen van offertes, het consultancybeleid en de afhandeling van facturen en archivering van financiële bescheiden niet altijd worden nageleefd.

Het derde lid van artikel 40 CV bepaalt dat de namen en functies van degenen die op grond van het eerste lid van artikel 40 zijn gemachtigd, alsmede tot welke bedragen zij gemachtigd zijn, door de Minister van Financiën worden bijgehouden in een register, dat na elke wijziging, maar in elk geval iedere zes maanden, wordt gepubliceerd. De Rekenkamer stelde vast dat op de website van de overheid⁴ handtekeninglijsten van medewerkers met tekenbevoegdheid zijn gepubliceerd. Daarnaast komt het ook voor dat voor organisatieonderdelen is aangegeven tot welke bedragen deze medewerkers gemachtigd zijn. Verder stelde de Rekenkamer vast dat:

- niet voor alle organisatieonderdelen van de ministeries de lijsten zijn gepubliceerd;
- niet voor alle organisatieonderdelen is aangegeven tot welke bedragen deze medewerkers gemachtigd zijn;
- niet alle lijsten actueel zijn;
- de lijsten niet uniform zijn ingericht.

Als gevolg hiervan bestaat er onzekerheid over de rechtmatigheid van rechtshandelingen van ambtenaren.

Bij ministeriële beschikking met algemene werking kunnen nadere regels worden gesteld omtrent de inrichting en publicatie van dit register. De Rekenkamer stelde vast dat de ministeriële beschikking niet bestaat.

Getrouwheidsfouten

In bijlage 2 (Tabel 5) wordt een opsomming gegeven van de getrouwheidsfouten. In totaal gaat het om ANG 98.992.062 miljoen. De meeste fouten hebben betrekking op een onjuiste waardering of rubricering van balansposten.

Onjuiste rubricering

Pensioenbijdrage

In de begroting zijn de pensioenbijdragen begroot onder de betreffende kostenplaatsen per ministerie. In de jaarrekening is het totaal van de pensioenbijdrage (ANG 35.369.300) verantwoord onder het ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening (kostenplaats 120500).

Kosten Gemeenschappelijk Hof van Justitie en de Veiligheidsdienst Curaçao

De kosten van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie en de Veiligheidsdienst Curaçao zijn respectievelijk tot een bedrag van ANG 11,1 miljoen en ANG 1 miljoen voor een deel verantwoord als inkomensoverdrachten en subsidies in

⁴ [www.gobiernu.cw/downloads/desishonnan/Amtenaar ku Outorisashon pa Firmá/Tekenbevoegdheid](http://www.gobiernu.cw/downloads/desishonnan/Amtenaar_ku_Outorisashon_pa_Firmá/Tekenbevoegdheid)

plaats van personeelskosten, verbruik van goederen en diensten etc. Hierdoor ontbreekt inzicht in de besteding van de middelen. De Rekenkamer is van oordeel dat geen sprake is van overdrachten of subsidie.

Onzekerheden in posten van de jaarrekening

Een overzicht van alle onzekerheden is opgenomen in bijlage 2 (tabel 6) van dit rapport.

2.9 Inrichtingsfouten

In hoofdstuk 3 van de CV is geregeld uit welke onderdelen de jaarrekening moet bestaan en welke informatie de jaarrekening moet bevatten. In Bijlage 2 is in Tabel 7 aangegeven wat in de jaarrekening 2012 ontbreekt. Tevens is aangegeven welke invloed dat heeft op het inzicht dat de jaarrekening beoogt te geven.

Verder merkt de Rekenkamer op dat:

- de modellen van staten, overzichten en recapitulaties nog niet bij regeling van de minister van Financiën zijn vastgesteld (A.B. 2010 no.87 artikel 19);
- nog geen landsbesluit houdende algemene maatregelen is vastgesteld waarin de bedragen zijn vastgelegd waar beneden geen activering van investeringen dient plaats te vinden (A.B. 2010 no.87 artikel 27 lid 5);
- de vorm van het kasstroomoverzicht, de gegevens en de rubricering nog niet door de minister van Financiën bij ministeriële beschikking zijn vastgesteld (A.B. 2010 no.87 artikel 31 lid 2).

De CV stellen ook eisen aan de informatiewaarde. Zo moet een uiteenzetting worden opgenomen over de realisatie van de beleidsvoornemens (artikel 33). Deze uiteenzetting moet in een verslag als een afzonderlijke nota onder de tot de jaarrekening behorende stukken worden opgenomen. Ten aanzien van de realisatie van het vastgestelde te voeren beleid is het noodzakelijk om in de vorm van beleidsinformatie aan te geven in hoeverre de beleidsdoelen zijn gerealiseerd, wat daarvoor is gedaan en wat dat heeft gekost. Deze vragen zijn de tegenhangers van de vragen die in de begroting worden gesteld (de drie W-vragen):

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

Ten behoeve van het geven van decharge is kennis hierover onmisbaar.

Het verslag is bij de jaarrekening gevoegd, maar de bedoelde uiteenzetting is onvoldoende. Met uitzondering van het ministerie van Justitie ontbreekt bij alle ministeries een uiteenzetting of en in hoeverre de voorgenomen beleidsvoornemens in 2012 zijn gerealiseerd.

2.10 Bevindingen balansposten

Waardering deelnemingen

De historische kostprijs van de post Deelnemingen is in totaal voor een bedrag van ANG 18,3 miljoen te laag berekend.

Bij de Curaçaose Dokmaatschappij NV (CDM) is sprake van een duurzame waardevermindering tot een bedrag van ANG 2,7 miljoen. In dat geval bepalen de CV dat rekening moet worden gehouden met deze waardevermindering. Omdat de waardevermindering niet in de jaarrekening 2012 is verantwoord, is de waardering van de balanspost deelnemingen ANG 2,7 miljoen te hoog. In de financiële administratie van 2013 heeft de aanpassing van de waardering plaatsgevonden. Omdat ten tijde van de controle van de jaarrekening niet van alle deelnemingen de definitieve jaarrekening over 2012 beschikbaar was, kon de omvang van een mogelijke afwaardering uit hoofde van een blijvende waardevermindering niet worden berekend.

Waardering Lening Rif-resort

Omdat het eigen vermogen en de financiële situatie van het Rif-hotel zorgelijk is, is de inbaarheid van de vordering van Curaçao op het hotel onzeker. Voor deze vordering is ten laste van 2012 een voorziening getroffen tot een bedrag van ANG 80,3 miljoen. De totale vordering op het hotel inclusief de verschuldigde rentebedragen, bedraagt ultimo 2012 ANG 117,6 miljoen. De geschatte verkoopwaarde van het hotel bedraagt ANG 37,3 miljoen.

Vorderingen

De vordering in het kader van de boedelscheiding van de voormalige Nederlandse Antillen ad ANG 35,3 miljoen is onzeker omdat nog geen definitieve boedelbalans is opgesteld.

De vordering in rekening-courant op de Stichting Wegenfonds ad ANG 27,5 miljoen is onzeker, omdat de externe accountant van de Stichting Wegenfonds in zijn controleverklaring heeft aangegeven dat hij niet op rationele wijze zekerheid kon krijgen over de in de jaarrekening opgenomen schuld aan de overheid van ANG 26,2.

Liquide middelen – kruisposten

Het saldo van negen bankrekeningen is niet in de jaarrekening verantwoord. Het gaat om een bedrag van ANG 5,4 miljoen. Een van de bankrekeningen betreft het tegoed van het Criminaliteitsbestrijdingsfonds (ANG 4 miljoen).

Criminaliteitsbestrijdingsfonds

Het banktegoed van het Criminaliteitsbestrijdingsfonds⁵ bedroeg ultimo 2012 rond ANG 4 miljoen. Deze gelden zijn niet in de jaarrekening 2012 van Curaçao verantwoord. Volgens de Landsverordening Criminaliteitsbestrijdingsfonds (PB 1996, no. 1) wordt het fonds beheerd door de minister van Justitie en zijn de bepalingen van de Landsverordening comptabiliteitsvoorschriften van toepassing bij het beheer van het fonds. De Rekenkamer is van oordeel dat het banktegoed en de kosten en opbrengsten in de jaarrekening van Curaçao verantwoord dienen te worden.

Kruisposten

De afwikkeling van het saldo op de rekening Kruisposten ad ANG 38,8 miljoen (overboekingen tussen bankrekeningen of tussen bank en kas) is intern niet nagegaan en kon door de accountant wegens het ontbreken van een specificatie ook niet worden vastgesteld. Het risico bestaat dat de waardering van de balanspost te hoog is.

Voorzieningen

De onderbouwing van de balanspost Voorzieningen ad ANG 97,2 miljoen is voor een bedrag van ANG 72,9 miljoen onzeker, omdat de onderbouwing daarvan ontbreekt.

De omvang van de verplichting van het Land om aan gepensioneerde ambtenaren jaarlijks een duurtetoeslag en VUT uit te keren is tot op heden niet in kaart gebracht. Voor deze verplichting die in het verleden is ontstaan moet volgens de comptabiliteitsvoorschriften⁶ een voorziening worden getroffen.

Voorziening (mogelijke) restitutie BRK-gelden

Omdat onduidelijk is of de BRK-gelden die door Nederland aan Curaçao zijn betaald, gehouden mogen worden, is deze ontvangst terecht niet als opbrengst ten gunste van het resultaat 2012 verantwoord.

⁵ Landsverordening van de 16e november 1995 houdende instelling van een criminaliteitsbestrijdingsfonds.

⁶ Artikel 29 (A.B. 2010 nr.87)

Kortlopende schulden – crediteuren

De waardering van de post Depositogelden vreemdelingen en de post Zekerheidsstellingen (samen ANG 38,8 miljoen) is onzeker, omdat geen afstemming heeft plaatsgevonden tussen de administraties van de Douane en de Ontvanger.

2.11 Bevindingen Rekening van baten en lasten

De toelichting op de rekening van baten en lasten

De toelichting op de baten en lasten bestaat voor een belangrijk deel uit specificaties, zonder dat wordt aangegeven wat de oorzaak is geweest van de verschillen tussen de begroting en de werkelijke uitkomsten. Een nadere toelichting op de cijfers van het Beleidsdeel Gewone Dienst en Kapitaaldienst ontbreekt.

Artikel 6 van de CV bepaalt dat de budgetautorisatie door de Staten plaatsvindt voor:

- de geraamde baten en lasten op het niveau van economische categorieën per functie per ministerie of staatsorgaan en
- de aan te gane verplichtingen noodzakelijk voor investeringen in een dienstjaar.

Beleidsdeel van de begroting is overeenkomstig artikel 6 ingericht. Omdat het budgetrecht van de Staten hierop plaatsvindt, is in de CV ook bepaald (artikel 21) dat de jaarrekening (het beleidsdeel Gewone Dienst en Kapitaaldienst) overeenkomstig is ingericht.

Het beleidsdeel van de Gewone Dienst en de Kapitaaldienst (Model L1 en L2) in de jaarrekening 2012 is in overeenstemming met artikel 21 van de CV.

In de beleidsdelen (Gewone Dienst en Kapitaaldienst) in de jaarrekening 2012 zijn zowel de begroting als de realisatie opgenomen. Hierdoor kunnen de Staten vaststellen op welke posten over- of onderschrijdingen⁷ hebben voorgedaan. Een toelichting op de over- en onderschrijdingen ontbreekt.

In onderstaande tabel zijn de totale begrotingsover- en onderschrijdingen (ANG x 1.000) per ministerie weergegeven voor de Gewone Dienst en de Kapitaaldienst.

⁷ Artikel 45 CV: Overschrijding: meer lasten en investeringen dan begroot en minder baten dan begroot. Onderschrijding: minder lasten en investeringen dan begroot en meer baten dan begroot.

Gewone Dienst 2012- Uitgaven (ANG x 1.000)

Staatsorganen en ministeries	Begroting	Rekening	Over-schrijding	Onder-schrijding
10 Staatsorganen en ov.Alg.Org.	48,631	42,383	-345	6,594
11 Algemene Zaken	43,549	42,552	-3,580	4,577
12 Bestuur, Planning en Dienstverlening	236,112	265,543	-36,780	7,349
13 Justitie	226,945	204,211	-5,720	28,454
14 Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	131,168	131,967	-10,909	10,110
15 Economische Ontwikkeling	63,831	46,367	-202	17,666
16 Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	346,829	340,240	-17,979	24,568
17 Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	386,356	407,569	-24,449	3,235
18 Gezondheid, Milieu en Natuur	57,414	62,420	-12,963	7,957
19 Financiën	232,021	200,248	-49,393	81,166
Totaal	1,772,856	1,743,500	-162,320	191,676

Gewone Dienst 2012 – Inkomsten (ANG x 1.000)

Staatsorganen en ministeries	Begroting	Rekening	Over-schrijding	Onder-schrijding
10 Staatsorganen en ov.Alg.Org.	-10,806	-8,305	-2,501	
11 Algemene Zaken	-440	-4,441	-410	4,411
12 Bestuur, Planning en Dienstverlening	-5,500	-7,349		1,849
13 Justitie	-13,334	-18,031	-560	5,257
14 Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	-26,831	-42,418	-1,984	17,570
15 Economische Ontwikkeling	-52,087	-11,874	-40,213	
16 Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	-17,795	-13,778	-4,316	298
17 Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	-3,250	-6,154	-818	3,721
18 Gezondheid, Milieu en Natuur	-3,326	-9,834	-47	6,555
19 Financiën	-1,648,821	-1,548,262	-105,419	4,859
Totaal	-1,782,190	-1,670,446	-156,268	44,520

Kapitaaldienst 2012 – Uitgaven (ANG x 1.000)

Staatsorganen en ministeries	Begroting	Rekening	Over-schrijding	Onder-schrijding
10 Staatsorganen en ov.Alg.Org.	4,589	797		3,793
11 Algemene Zaken	1,224	799	-11	436
12 Bestuur, Planning en Dienstverlening	1,693	957	-793	1,529
13 Justitie	10,920	14,864	-6,374	2,429
14 Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	24,142	11,153	-520	13,509
15 Economische Ontwikkeling	1,187	24,051	-24,000	1,136
16 Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	1,478	495	-2	984
17 Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	1,201	504	-105	802

Staatsorganen en ministeries	Begroting	Rekening	Over-schrijding	Onder-schrijding
18 Gezondheid, Milieu en Natuur	769	4,124	-3,955	601
19 Financiën	6,632	3,491	-1,713	4,854
Totaal	53,835	61,235	-37,473	30,073

Kapitaaldienst 2012 – Inkomsten (ANG x 1.000)

Staatsorganen en ministeries	Begroting	Rekening	Over-schrijding	Onder-schrijding
18 Gezondheid, Milieu en Natuur		-1,965		1,965
19 Financiën	-44,500	-94,362		49,862
Totaal	-44,500	-96,327	0	51,827

In Tabel 2 is een overzicht opgenomen van de vier processen met het grootste financiële belang, waarvan het financieel beheer nog niet op orde is.

Tabel 2 – Overzicht processen waarvan financieel beheer niet op orde is

Processen	2012 Bedrag in ANG x1 miljoen	2012 Aandeel in de totale lasten / opbrengsten	2011 Bedrag in ANG x 1 miljoen	2011 Aandeel in de totale lasten / opbrengsten
A. Personeelslasten	462,1	26%	465,1	26%
B. Overige goederen en diensten	214,5	12%	212,1	12%
C. Inkomensoverdrachten	66,3	4%	91,5	5%
Totaal A, B en C	742,9	42%	768,7	43%
Totale lasten	1.804,7		1.788,6	
D. Belastingopbrengsten	1.475,9	84%	1.407,5	85%
Totale baten	1.766,7		1.661,3	

Als gevolg hiervan heeft de SOAB afkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2012 gegeven. In de controleverklaring en het accountantsverslag bij de jaarrekening gaat de SOAB gedetailleerd in op haar bevindingen en de risico's die de overheid loopt als gevolg van het financieel beheer dat niet op orde is. In haar rapport van bevindingen heeft de SOAB aanbevelingen gedaan om verbeteringen aan te brengen. De Rekenkamer ondersteunt deze aanbevelingen en verwijst hier kortheidshalve naar dit rapport.

Personeelslasten

De salarisadministratie is nog niet op orde omdat:

- de interne controle op de aansluiting van de salarissen in de salarisadministratie met de aanstellingsbesluiten ontbreekt;
- het personeelsregistratiesysteem niet actueel is;
- er geen administratieve procedure is die de volledige registratie van de raadsbeslissingen, aanstellingsbesluiten en ministeriële beschikkingen waarborgt;

- bij minimaal een van de entiteiten van de overheid voor de berekening van de inhouding voor loonbelasting en sociale premies de verkeerde tabellen en percentages zijn gehanteerd.

Per februari 2014 zijn de salarisadministratie van het voormalige Eilandgebied Curaçao en die van het Land de Nederlandse Antillen samengevoegd tot een administratie.

Duurtetoeslag

Ambtenaren die vóór 1998 in overheidsdienst zijn genomen, ontvangen een duurtetoeslag. Deze toeslag bestaat uit twee componenten, namelijk een compensatie voor:

- gestegen kosten van levensonderhoud en
- lagere opbouw in vergelijking met de opbouw van na 1998.

In de jaarrekening 2012 zijn deze kosten ad ANG 97,9 miljoen verantwoord op de post Wachtgelden en pensioenen (post 120500) van het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening. De totale personeelslasten (post 4200) exclusief de duurtetoeslag bedraagt in 2012 ANG 462,1 miljoen.

Omdat het gaat om verplichtingen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch wel redelijkerwijs is in te schatten, had op grond van artikel 29 CV voor deze verplichting een voorziening gevormd moeten worden. De verplichting is te berekenen, maar is momenteel nog niet eenvoudig. De SOAB heeft met klem aanbevolen om een plan van aanpak op te stellen om te kunnen komen tot een berekening van de verplichting. De Rekenkamer merkt hierbij op dat wanneer de aanbeveling van de SOAB niet binnen een redelijke termijn wordt opgevolgd, de SOAB gedwongen zal zijn om te overwegen of sprake van een beperking in de controle die door de regering aan de accountant is opgelegd (SOAB kan controlewerkzaamheden uitvoeren omdat controle-informatie die zij vraagt niet verstrekt)⁸. In het verleden was dan sprake van een subjectieve verhindering.

Overige goederen en diensten

Er bestaat onzekerheid over de rechtmatigheid van de kosten omdat:

- diverse richtlijnen die door het ministerie van Financiën zijn uitgevaardigd betreffende het aangaan van financiële verplichtingen niet worden nageleefd. Hierdoor werden diverse handelingen verricht die in strijd zijn met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving;
- er niet altijd zichtbare controle plaatsvindt op de juistheid en volledigheid van de geleverde goederen en diensten. Bestelbonnen zijn niet altijd aanwezig en

⁸ Nadere Voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) 705 van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

bestelbonnen worden niet geautoriseerd voor "ontvangst van goederen / levering van diensten". Hierdoor kunnen onrechtmatige betalingen plaatsvinden voor goederen en diensten die niet zijn besteld, niet zijn geleverd of zijn gefactureerd tegen condities die niet overeen zijn gekomen;

- de onderliggende bescheiden van de binnengekomen facturen van leveranciers niet worden bewaard. Aanvraagformulieren, bestelbonnen en machtigingsverzoeken worden niet systematisch opgeslagen waardoor deze niet beschikbaar zijn ter beoordeling van de rechtmatigheid van de facturen.

Ook ten aanzien van de getrouwheid van de kosten bestaat er onzekerheid omdat:

- nog openstaande bestelbonnen niet worden bewaakt;
- de binnengekomen facturen niet tijdig worden geregistreerd in de financiële administratie;
- de gegevens op de facturen niet aansluiten met de gegevens op de geautoriseerde bestelbonnen;
- de betaling van facturen niet juist en/of niet tijdig worden verwerkt in de financiële administratie;
- de betaalbaarstelling van facturen niet wordt gecontroleerd;
- de juiste afgrenzing van de verantwoorde kosten niet wordt gecontroleerd.

Inkomensoverdrachten - subsidie

Gelijk aan 2011 wordt de subsidieverordening op belangrijke onderdelen niet nageleefd en bewaken de uitvoerende organisaties het subsidieproces onvoldoende. Ook komen subsidiebedragen tot stand zonder afstemming met het programma van eisen / productenbegroting en wordt het programma van eisen niet bewust afgestemd op het beleid.

Belastingopbrengsten

De volledigheid van de belastingopbrengsten is niet vast te stellen omdat het automatiseringssysteem GOS geen sluitende overzichten kan opleveren van het verloop van de vorderingen en er ook geen bestanden konden worden aangeleverd waarmee dit verband buiten dit systeem kon worden vastgesteld. In model J van de jaarrekening ontbreekt onderbouwing voor de onderdelen 'Saldo 2002 tot en met 2012' en 'Vermoedelijke toekomstige ontvangsten'.

Overige bevindingen

Er bestaan materiële verschillen tussen de begrote en de werkelijke kosten en opbrengsten volgens het beleidsdeel Gewone Dienst. De toelichting geeft daarover geen informatie.

Ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening

Inactieve ambtenaren

In het personeelsbestand bevinden zich een 75 zogenaamde inactieve ambtenaren. Dat zijn ambtenaren die geen prestatie leveren. Door de overheid zijn maatregelen getroffen om het aantal te verminderen. Te noemen zijn:

- verbeterde registratie en controle;
- trainingen voor leidinggevenden over de aanpak van non-actieven;
- korting op het salaris;
- nader onderzoek van langdurig zieken;
- oplossen arbeidsconflicten;
- nemen van disciplinaire maatregelen.

Ministerie van Economische Ontwikkeling

Functie 153600 (GD) - Bureau Telecommunicatie en Post (BTP)

In de begroting en de jaarrekening zijn voor het Bureau Telecommunicatie en Post lasten en opbrengsten begroot en verantwoord:

	Begroting	Jaarrekening
Kosten	15,0	0,0
Opbrengsten	<u>24,9</u>	<u>9,4</u>
Saldo	<u>9,9</u>	<u>9,4</u>

(bedragen in ANG x 1 miljoen)

De in de jaarrekening 2012 verantwoorde opbrengsten hebben betrekking op vergunningen.

In de begroting zijn de kosten en opbrengsten van BTP bruto opgenomen. In de jaarrekening is enkel het saldo van de baten en de lasten verantwoord (netto verantwoording). De verantwoording in de jaarrekening had ter vergelijking met de begroting, ook bruto moeten plaatsvinden. Nu ontbreekt inzicht in de omvang van de werkelijke kosten en opbrengsten van BTP in relatie tot de begroting. Op grond van artikel 4 van de CV moeten alle baten en lasten van alle entiteiten in de collectieve sector, met uitzondering van die in de sociale zekerheid, worden geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag.

Volgens de Landsverordening Bureau Telecommunicatie en Post (Lv BTP) is de directeur van BTP verantwoording verschuldigd en rekenplichtig aan de minister van Verkeer Vervoer en Ruimtelijke Planning (artikel 1 en 16, lid 1 Lv BTP). Verantwoording had daarom onder dat ministerie in de jaarrekening 2012 van Curaçao moeten plaatsvinden.

Volgens artikel 19 van de Lv BTP zendt de directeur van het BTP binnen zes maanden na afloop van elk boekjaar de door de directeur vastgestelde balans, de verlies- en winstrekening en het jaarverslag aan de minister van Verkeer Vervoer en Ruimtelijke Planning. Ondanks herhaalde verzoeken, heeft de Rekenkamer de gevraagde documenten niet ontvangen. Hierdoor bestaat onzekerheid of het BTP de jaarstukken (tijdig) heeft opgesteld en of de in de jaarrekening 2012 verantwoorde opbrengst volledig is. De jaarrekening 2011 die op 27 juni 2013 is opgesteld, heeft de Rekenkamer op 23 juni 2014 ontvangen.

Functie 153800 (GD) – Overige economische ontwikkeling

	Begroting	Jaarrekening
Kosten	0,2	0,3
Opbrengsten (dividend)	<u>25,9</u>	<u>2,5</u>
Saldo	<u>25,7</u>	<u>2,2</u>

In de toelichting bij de jaarrekening is geen verklaring opgenomen wat de oorzaak voor deze lagere verantwoording in de jaarrekening.

Functie 153800 (KD) – Financiering

Op de kostenplaats Financiering is een bedrag van ANG 24 miljoen verantwoord wegens kapitaalinjectie Integrated Utility Holding NV (IUH)⁹. Deze kapitaalinjectie is door de Raad van Ministers (RvM) op 31 oktober 2012 geaccordeerd. Volgens een brief van de sectordirecteur van het ministerie van Financiën wordt IUH NV door de herkapitalisatie in staat gesteld om een deel van haar schulden aan Curoil NV te betalen en kan vervolgens Curoil NV onder meer haar belastingschuld aan de overheid voldoen¹⁰.

Volgens het besluit van de RvM zou de begroting met toepassing van artikel 47 CV gewijzigd moeten worden (verhoging uitgaven KD en verhogen belastingopbrengsten GD). De Rekenkamer heeft geen afschrift van een ontwerp van een landsverordening tot wijziging van de begroting met de daarbij behorende toelichting ontvangen (artikel 47, lid 7 CV). Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen nagaan is de begrotingswijziging niet vastgesteld en ook niet in de jaarrekening verwerkt.

⁹ Volgens de Financiële Maandrapportage over januari 2014 is ANG 12 miljoen betaald aan IUH NV

¹⁰ Volgens de administratie is in 2013 in totaal ANG 25,6 miljoen wegens invoerrechten en accijnzen en Omzetbelasting ontvangen en verantwoord.

Ministerie van Justitie

De opbrengsten van het Criminaliteitsbestrijdingsfonds zijn niet in de begroting en de jaarrekening 2012 verantwoord.

De Rekenkamer is van oordeel dat ook de opbrengsten van het fonds in de jaarrekening verantwoord dienen te worden.

2.12 Oordeel over de financiële informatie

Oordeel

De Rekenkamer is van oordeel dat de Jaarrekening 2012 van Curaçao om de volgende redenen niet voldoet aan de eisen en normen die aan een jaarrekening volgens de wet worden gesteld.

- De verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten zijn niet tot stand gekomen in overeenstemming met de vastgestelde landsbegroting en met andere wettelijke bepalingen zoals interne richtlijnen en de Subsidieverordening;
- De financiële verantwoordingen geven het gevoerde financiële beheer niet deugdelijk weer (geen informatie over de realisatie van doelstellingen);
- De financiële verantwoording is niet in overeenstemming met de daarvoor gegeven voorschriften opgesteld (ontbreken van voorgeschreven overzichten/staten).
- In de jaarrekening ontbreekt relevante beleidsinformatie om gebruikers van de jaarrekening in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de uitvoering van het beleid en het gevoerde beheer.

3 BEDRIJFSVOERING

Onder bedrijfsvoering verstaat de Rekenkamer de sturing en beheersing van alle bedrijfsprocessen die ervoor zorgen dat een ministerie functioneert. Het gaat om de sturing en beheersing van zowel het primaire proces als van de ondersteunende processen zoals het financieel beheer en het materieel beheer en de processen op het gebied van personeel, informatievoorziening, administratie, communicatie en huisvesting. Indien ministeries de sturing en beheersing van bedrijfsprocessen goed uitvoeren, dan zijn zij, wat betreft hun bedrijfsvoering, 'in control'.

Om vast te stellen of ministeries 'in control' zijn wat betreft hun bedrijfsvoering heeft de Rekenkamer het verbeterplan ten behoeve van het financieel beheer beoordeeld. Hierbij is gebruik gemaakt van de bevindingen van de SOAB, van het CFT en van de Uitvoeringsorganisatie Stichting Ontwikkeling Nederlandse Antillen (USONA).

3.1 Landsverordening Financieel beheer

De Regering heeft ervoor gekozen om in de Comptabiliteitslandsverordening de nadruk te leggen op het begrotings- en verantwoordingsproces, waarin de verhouding tussen de uitvoerende en de controlerende macht in de budgettaire besluitvorming tot uitdrukking komt.

Volgens de memorie van toelichting bij de CV wordt de verdere uitwerking van de technische spelregels die toegepast moeten worden in het dagelijkse financieel beheer van de overheid, neergelegd in de separate Landsverordening Financieel Beheer. Dan gaat het bijvoorbeeld om concrete bepalingen op het gebied van het aangaan van overeenkomsten, restitutie op uitgaven, kwijtschelding en verjaring, het beheer van de liquide middelen en reken- en schadeplichtigheid. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen nagaan bestaat deze landsverordening niet.

De ministers zijn verantwoordelijk voor het financieel beheer. Ter verlening van decharge aan de ministers over het door hen gevoerde financieel beheer met betrekking tot het voorafgaande dienstjaar dient de Gouverneur uiterlijk binnen één maand na het uitbrengen van het verslag van de Algemene Rekenkamer, een ontwerplandsverordening tot vaststelling van de jaarrekening in bij de Staten.

De Rekenkamer is van oordeel dat een Landsverordening Financieel beheer voor de ministers onmisbaar is om de verantwoordelijkheid voor het financieel beheer te kunnen dragen.

3.2 Financieel beheer

De kwaliteit van de interne beheersingsmaatregelen was in 2012 nog steeds onvoldoende. De Rekenkamer wijst erop dat zolang dit onvoldoende is, de interne accountant en de Rekenkamer geen goedkeuring aan de jaarrekening kunnen geven. Daarom heeft de SOAB de minister van Financiën nadrukkelijk

geadviseerd om een plan van aanpak op te stellen om de bestaande onzekerheden weg te nemen. Het ministerie van Financiën heeft toegezegd het plan van aanpak op te stellen dat betrekking zal hebben op enkele aspecten van het begrotingsproces, de belastingopbrengsten, personeelskosten, inkopen en de subsidieverstrekking. Het plan zal door de SOAB worden getoetst. De uitvoering van het plan zal de SOAB, in het kader van haar reguliere jaarrekeningcontrole (de beoogde verbetering van de AO/IC ten behoeve van een getrouwe jaarrekening), monitoren.

De SOAB gaat de pilots Financiële functie bij het ministerie van Gezondheid Milieu en Natuur (GMN) en het ministerie van Economische Ontwikkeling (EO) ondersteunen; aan de SOAB is nog geen definitieve opdracht voor deze ondersteuning verstrekt.

De Rekenkamer beveelt aan dat de minister van Financiën zijn verbeterplan(nen) aan de Staten aanbiedt en aan de Staten toezegt dat hij de Staten periodiek zal informeren over de uitvoering van de plannen, inclusief de oordelen van de SOAB daarover.

Door de SOAB is in 2013 uitgebreid onderzoek gedaan naar de opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen. De bevindingen hiervan zal de SOAB in een centrale ML, onderverdeeld naar de ministeries, uitbrengen.

3.3 Samenwerkingsprogramma Institutionele Versterking Bestuurskracht (IVB)

Om de transitie van Eilandgebied naar Land status soepel te laten verlopen is in oktober 2009 het Samenwerkingsprogramma Institutionele Versterking Bestuurskracht 2008-2012 vastgesteld. Het programma is niet aan de Staten aangeboden. Het doel van het programma was het realiseren van een structureel deugdelijk bestuur voor Curaçao, welke verankerd is in de organisatie van Pais Kòrsou en zichtbaar en meetbaar is voor de samenleving. Het programma borduurde voort op het Samenwerkingsprogramma Bestuurlijke Ontwikkeling 2002-2007, dat na een verlenging van één jaar op 31 december 2007 tot een einde is gekomen. Voor de realisering van de onderscheiden doelstelling zijn binnen het IVB de volgende zes deelgebieden, 'rollen' genaamd, onderscheiden:

1. De rol van de overheid als dienstverlener: verbeteren van de kwaliteit van dienstverlening en de klantgerichtheid van de Curaçaose overheid.
2. De rol van de overheid als toezichthouder en handhaver: verbeteren van toezicht en handhaving zodat rechtsregels en voorschriften worden nageleefd.
3. De rol van de overheid als beleidsontwikkelaar en beleidsmaker: realiseren van meer samenhang tussen sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht

houden, zodat er sprake is van een efficiënte en effectieve realisatie van beleidsdoelstellingen.

4. De rol van de overheid als drager lokale democratie: waarborgen van de lokale democratie en het verbeteren van de communicatie met burgers.
5. De rol van de overheid als bestuurlijke partner: versterken van de capaciteit van het bestuur om als volwaardig partner en facilitator van de gewenste maatschappelijke ontwikkelingen op te treden.
6. De rol van de overheid als werkgever: ontwikkelen en professionaliseren van medewerkers en personeelsbeleid.

In het rapport van de Rekenkamer bij de Jaarrekening 2011 (mei 2014) heeft de Rekenkamer aandacht gegeven aan de evaluatie die naar het IVB is uitgevoerd. Nadien waren er geen ontwikkelingen die aanleiding geven om in dit rapport op te nemen.

3.4 Verbeterplan CFT

Sinds 10 december 2008 houdt het CFT toezicht op de overheidsfinanciën van Sint Maarten en Curaçao. Sinds 10 oktober 2010 gebeurt dit op basis van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (de Rijkswet). Naast het toetsen van de begroting aan de normen in de Rijkswet, bepaalt de Rijkswet tevens dat het CFT de voortgang van verbeteracties op het terrein van het financieel beheer toetst.

In artikel 33 van de Rijkswet is bepaald dat de Ministerraad van het Koninkrijk in 2015 beslist over het al dan niet beëindigen, inperken of continueren van het tijdelijk financieel toezicht op Curaçao en Sint Maarten. Voor het opheffen of inperken van het financieel toezicht na 10 oktober 2015 is het van belang dat niet alleen is voldaan aan de financiële normen voor de begroting, maar dat ook het financieel beheer op orde is. Om het financieel beheer in 2015 objectief te kunnen toetsen hanteert het Cft een internationaal erkend normenkader: het *Performance Measurement Framework van de werkgroep Public Expenditure and Financial Accountability* (het PEFA-framework). Het PEFA-framework bestaat uit 28 indicatoren (met één of meerdere sub-indicatoren) onderverdeeld naar zes deelgebieden binnen het financieel beheer.

Om een beeld te krijgen van de stand van zaken van het financieel beheer van Curaçao per 10 oktober 2010 voert het CFT jaarlijks een inventarisatie uit naar het financieel beheer.

Sinds het rapport van de Rekenkamer bij de Jaarrekening 2011 heeft het CFT nog geen rapport uitgebracht over de inventarisatie 2013 die betrekking heeft op de jaarrekening 2012, de begrotingsuitvoering 2013 en de begrotingsvoorbereiding 2014.

3.5 Oordeel over het financieel beheer

Oordeel over het financieel beheer

De Rekenkamer is van oordeel dat over 2012 het financieel beheer niet op orde was. Als gevolg hiervan bevat de jaarrekening te veel fouten en onzekerheden. Het gevolg hiervan is dat de SOAB geen goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening kan geven en dat de Staten over minder betrouwbare informatie beschikt om de uitvoering van het beleid door de regering te kunnen controleren.

4 **BELEIDSINFORMATIE**

Onder beleidsinformatie verstaat de Rekenkamer gestructureerde en toegelichte informatie over (1) de doelstelling(en) van beleid, (2) de beoogde en/of gerealiseerde effecten van beleid, (3) de daartoe te leveren en/of geleverde prestaties en (4) de daarmee gemoeide kosten.

Beleid en de uitvoering daarvan worden voor een groot deel betaald met publieke middelen. Hoe effectiever en doelmatiger het beleid en de uitvoering daarvan is, hoe meer bereikt kan worden voor hetzelfde geld, of hoe minder het Curaçao kost.

De Staten heeft bruikbare informatie over het beleid en de beleidsuitvoering nodig om daarin de juiste keuzes te maken, het budgetrecht uit te oefenen en sturend en vooral ook controlerend op te treden. Naar de mening van de Rekenkamer is beleidsinformatie 'bruikbaar' indien het voldoet aan bepaalde kwaliteitsnormen. De Rekenkamer hanteert twee groepen hoofdnormen voor de beoordeling van de kwaliteit van de informatie:

1. hoofdnormen voor de presentatie van informatie: relevante en getrouwe weergave, begrijpelijk en vergelijkbaar;
2. hoofdnormen voor de totstandkoming van informatie: betrouwbaar, valide, ordelijk/controleerbaar en kosteneffectief.

Voor de kwaliteit van deze informatie draagt een minister de verantwoordelijkheid. Om verzekerd te zijn dat de beleidsinformatie van voldoende kwaliteit is, zal de minister intern binnen zijn ministerie de nodige organisatorische maatregelen moeten treffen. Het voldoen aan beide hoofdnormen is voor de komende jaren een uitdaging. De Rekenkamer heeft zich dit jaar daarom alleen op de eerste hoofdnorm rondom de presentatie van de beleidsinformatie. Deze moet relevant, getrouw weergegeven, begrijpelijk en vergelijkbaar zijn.

4.1 **Beschikbaarheid en betrouwbaarheid van beleidsinformatie¹¹**

De Ministerraad en de Staten hebben verantwoordingsinformatie nodig over de mate waarin beleidsdoelstellingen zijn bereikt, prestaties zijn geleverd en begrote gelden zijn besteed. Op basis van die informatie kunnen zij desgewenst bijsturen. Hiertoe dienen de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken. Elk jaar onderzoekt de Rekenkamer in hoeverre er informatie beschikbaar is in het verslag van de minister over de uitvoering van beleid.

Volgens de CV moet in de jaarrekening een uiteenzetting worden opgenomen over de realisatie van de beleidsvoornemens. Deze uiteenzetting moet in een verslag als een afzonderlijke nota onder de tot de jaarrekening behorende stukken in de jaarrekening worden opgenomen.

¹¹ Rapport Algemene Rekenkamer 092-13 d.d. 19 april 2013

De Rekenkamer heeft nagegaan welke beleidsinformatie in de memorie van toelichting bij de begroting 2012 en het jaarverslag is opgenomen. De Rekenkamer stelde vast dat:

- de memorie van toelichting niet altijd duidelijk is wat de concrete beleidsvoornemens zijn;
- de informatie in het verslag niet 1 op 1 aansluit op die van de memorie van toelichting bij de begroting. Zo wordt in het verslag gerapporteerd over beleidsvoornemens die niet in de memorie van toelichting zijn opgenomen en andersom.

De Rekenkamer is van oordeel dat het verslag 2012 onvoldoende informatie geeft om een oordeel te vormen over de realisatie van de beleidsvoornemens, wat daarvoor is gedaan en wat het heeft gekost.

In het Regeerprogramma 2013 – 2016 'Speransa i Konfiansa' is voor alle ministeries het volgende opgenomen:

- wat de doelstellingen zijn (wat willen we bereiken?);
- welke activiteiten uitgevoerd moeten worden (wat gaan we daarvoor doen?);
- wat het meetpunt of resultaat is;
- wie of welk organisatieonderdeel verantwoordelijk is;
- wat de planning/deadline is;
- welke financiële middelen beschikbaar zijn;
- human resources (intern of externe uitvoering).

De Rekenkamer merkt hierbij op dat nog niet voor alle doelstellingen in het Regeerprogramma 2013 – 2016 is aangegeven wat het mag kosten.

Een van de uitgangspunten van het regeerprogramma zijn de bepalingen van artikel 2 (leden 8 en 9) van Landsverordening ambtelijk bestuurlijke organisatie (A.B. 2010 no. 87). Per ministerie moet een beleidsplan worden opgesteld en per ministerie moet een schriftelijk verslag van de werkzaamheden, het gevoerde beleid in het algemeen en de doelmatigheid en doeltreffendheid van de werkzaamheden en werkwijze van het ministerie worden opgesteld.

De Rekenkamer is van oordeel dat de opzet in het regeerprogramma een goede basis biedt voor het achteraf verantwoorden over de uitvoering van het beleid. Omdat de opzet in het regeerprogramma 2013 – 2016 een goede basis biedt voor het achteraf verantwoorden over de uitvoering van het beleid, mag verwacht worden dat in het verslag 2013 per aandachtsgebied wordt aangegeven in hoeverre het voorgenomen beleid is gerealiseerd, wat daarvoor is gedaan en wat het heeft gekost.

4.2 **Oordeel over de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van de informatie over het gevoerde beleid**

Oordeel

De beleidsinformatie die in de Jaarrekening 2012 van Curaçao is opgenomen, geeft onvoldoende inzicht in de realisatie van de beleidsvoornemens, wat daarvoor is gedaan en wat het heeft gekost.

De Rekenkamer zal binnenkort een rapport uitbrengen waarin de resultaten van het onderzoek naar de beschikbaarheid van beleidsinformatie nader wordt belicht.

5 BEZWAREN MET BETREKKING TOT HET GEVOERDE FINANCIËEL BEHEER EN DE JAARREKENING

De Rekenkamer heeft het volgende bezwaar met betrekking tot het financieel beheer:

het financieel beheer is niet op orde. Als gevolg hiervan bestaat er onzekerheid over de balansposten, de betrouwbaarheid, de rechtmatigheid en de doelmatigheid van kosten en opbrengsten.

De Rekenkamer heeft de volgende bezwaren met betrekking tot de jaarrekening:

- kwantificeerbare rechtmatigheidsfouten tot een bedrag van ANG 305 miljoen;
- kwantificeerbare getrouwheidsfouten tot een bedrag van ANG 99 miljoen;
- diepgaande onzekerheden ten aanzien van de volledigheid, bestaan en waardering van de balansposten, kosten en opbrengsten;
- afwijkingen ten opzichte van de comptabiliteitsvoorschriften (zie Bijlage, tabel 7).

6 REACTIE VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN EN NAWOORD REKENKAMER

In het kader van de procedure van hoor en wederhoor heeft de Algemene Rekenkamer Curaçao op 10 juli 2014 de minister van Financiën en de secretaris-generaal het conceptverslag voor commentaar aangeboden. Aan hen is gevraagd om binnen twee weken op het concept te reageren. Op 6 augustus 2014 heeft de Rekenkamer de reactie ontvangen.

6.1 Reactie Minister van Financiën

De reactie van de minister heeft de Rekenkamer integraal opgenomen.

CURAÇAO

Minister van
Financiën

Algemene Rekenkamer

Ingek. dd. Chron. no.

6-8-14 135-14

Wijze afd. Per.

Verz. 8/8/14

Algemene Rekenkamer Curaçao
T.a.v. S. Cathalina RA
Secretaris
Kaya C. Winkel G.A. Zn. 7
Alhier

Uw nummer(letter)

Uw brief van:

Ons nummer 2014/033188

Onderwerp: conceptverlag "Rechtmatigheidonderzoek 2012:
Jaarrekening 2012 van Curaçao"

Willemstad,
CURACAO

AUG 05 2014

Bijlagen: 1

Naar aanleiding van uw schrijven d.d. 10 juli jl. met kenmerk 084/014 inzake het bovengenoemd onderwerp, bericht ik u als volgt.

In dit stadium is het niet mogelijk om integraal te reageren op het conceptverslag.

Over het algemeen zijn de in het conceptverslag aangehaalde zaken grotendeels achterhaald daar de meeste meegenomen zijn in de jaarrekening 2013. Hieronder volgt een reactie op de bevindingen specifiek bedoeld op pagina 37 in tabel 4:

1. Belastingopbrengsten:

Anders dat is gesteld kan het ontvangerssysteem GOS sluitende overzichten produceren van het verloop van de belastingvorderingen. Conform de gebruikelijke procedures wordt maandelijks alle financiële gegevens uit GOS verantwoord aan de afdeling Financiële Rapportage.

2. Debiteuren-/Crediteurenbestand en de grootboekrekening Kruisposten:

Zoals reeds aangegeven, is dit een doorlopende exercitie. Land Curaçao heeft vervuilde bestanden geërfd en de verschoning van de bestanden vergt tijd.

3. Gelden in bewaring:

a. Douane:

De afstemming blijft afhankelijk van de klant daar er klanten zijn die een deposito maken (zekerheidsstelling) en vervolgens niet meer komen opdagen om het administratief af te ronden. Er zijn ook gevallen waarbij de klant geen of niet de juiste omschrijving vermelden waardoor ook geen aansluiting gemaakt kan worden. In beide gevallen blijven de gelden op de rekening staan tot dat de klant

zich aanmeldt. Er zal beleid worden ontwikkeld om deze situatie beter te ondervangen.

b. Landsontvanger:

Met de Landsontvanger is afgesproken dat zij een overzicht ter zake zal opmaken. Borgsommen worden geheven indien bij de Centrale Bank een vergunning wordt aangevraagd voor de uitoefening van het verzekeringsbedrijf.

4. Betalingen onderweg:

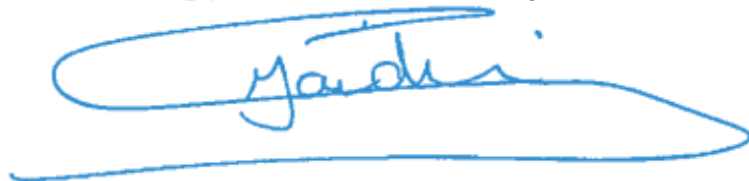
Het opschonen van sommige posten is een doorlopend proces. Deze exercitie is ook voor de jaarrekening 2013 uitgevoerd.

In de jaarrekening 2013 zal verbetering te zien zijn bij al deze posten.

Tot slot. U geeft ook aan in uw conceptverslag dat conform bepaalde artikelen van de Landsverordening comptabiliteit 2010 "kan bij ministeriële beschikking met algemene werking worden bepaald welke andere elementen etc." worden vastgelegd. U stelde vast dat deze ministeriële beschikkingen niet bestaan.

Het woord "kan" uit de zin "kan bij ministeriële beschikking etc." houdt in dat mocht de minister nog andere regels willen toevoegen, dat hij deze dan in een ministeriële beschikking dient vast te leggen. Dat gebeurt dan ook pas wanneer de minister de noodzaak daartoe vaststelt.

De Minister van Financiën,

6.2 Nawoord Rekenkamer

Op 6 augustus 2014 heeft de Rekenkamer de reactie van de minister van Financiën op het conceptverslag betreffende de Jaarrekening 2012 van Curaçao ontvangen. De minister geeft aan dat een groot deel van de in het conceptverslag genoemde zaken zijn achterhaald, omdat deze in de Jaarrekening 2013 zijn meegenomen. Welke zaken dat zijn, heeft de minister in zijn reactie niet vermeld.

De Rekenkamer betreurt het dat de minister niet is ingegaan op de zaken die nog niet zijn afgedaan en de aanbevelingen van de Rekenkamer om te komen tot een situatie van controleerbaar financieel beheer. De Rekenkamer beveelt onder andere aan dat de minister van Financiën een realistisch verbeterplan opstelt om de nog bestaande onzekerheden in de jaarrekening weg te nemen, een betrouwbare onderbouwing op te stellen wat betreft de balanspost Voorzieningen en de toekomstige kosten wegens duurtetoeslag in kaart te brengen. Pas wanneer deze zaken zijn afgehandeld en in de jaarrekening geen nieuwe materiële fouten en/of onzekerheden voorkomen, wordt het voor de accountant mogelijk om een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening te geven.

S. Cathalina RA
Secretaris

M.I. Wedervoort
Voorzitter

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Bevindingen die invloed hebben op de interne controle en/of de jaarrekening

Tabel 3 – Aantal bevindingen die van invloed zijn op de interne controle en/of de jaarrekening

Ministerie	Bevindingen met een grote invloed	Bevindingen met een gemiddelde invloed	Bevindingen met een lage invloed	Totaal
Financiën	4	-	-	4
Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	16	3	-	19
Algemene Zaken	9	-	-	9
Sociale ontwikkeling Arbeid en Welzijn	17	-	-	17
Justitie	9	1	-	10
Economische Ontwikkeling	13	2	-	15
Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	14	1	-	15
Bestuur, Planning en Dienstverlening	14	4	-	18
Gezondheid, Milieu en Natuur	13	3	-	16
Totaalaantal bevindingen	109	14	0	123
In percentage van het totaal	89%	11%	-	

Tabel 4 – Bevindingen per ministerie

Bevindingen ¹² per ministerie met een hoge prioriteit wat betreft het uitvoeren van de aanbevelingen van de SOAB
Ministerie van Financiën
1. Belastingopbrengsten. Het ontvangerssysteem GOS kan geen sluitende overzichten produceren van het verloop van de belastingvorderingen.
2. Het debiteuren- crediteurenbestand en de grootboekrekening Kruisposten zijn vervuild en moeten nog verder worden opgeschoond.
3. De post 'Gelden in bewaring' wordt niet periodiek aangesloten met de administratie van de Ontvanger en de Douane.
4. De post 'Betalingen onderweg' wordt niet periodiek gespecificeerd en geanalyseerd.
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport
5. De functie van de controller is niet ingevuld.
6. Een actuele parafenlijst ontbreekt.
7. Subsidieverstrekking: <ul style="list-style-type: none"> - de subsidieverordening wordt niet nageleefd; - procedures en richtlijnen voor het verstrekken van subsidie ontbreken; - besluitvormingsproces wordt niet vastgelegd; - beschikking niet altijd aanwezig; - geen afstemming tussen subsidiebedragen en programma van eisen / productenbegroting; - geen afstemming van werkzaamheden plaats tussen het ministerie van Financiën en het ministerie van OWCS.
8. Eenduidige procedures en richtlijnen betreffende personeelsaspecten ontbreken.
9. Vacatures kunnen door gebrek aan capaciteit en deskundigheid intern niet worden ingevuld.
10. Inkoopproces: <ul style="list-style-type: none"> - de volgende procedures en richtlijnen worden niet nageleefd: <ul style="list-style-type: none"> - archiveren van financiële bescheiden; - richtlijnen voor offertes en consultancybeleid; - onvoldoende onderbouwing facturen met belegstukken zoals bestelbonnen en aanvraagformulieren; - geen tijdige registratie in E1; - de interne controle op de betaalbaarstelling van facturen is ontoereikend.
11. De registratie van materiële vaste activa is ontoereikend.
12. Geen inzicht in de verantwoorde inkomsten.
Ministerie van Algemene Zaken
13. De dienst Communicatie & Voorlichting heeft geen toegang tot de financiële administratie (E1) en de gegevensverwerking door SSO wordt intern niet gecontroleerd.
14. Inkoopproces: <ul style="list-style-type: none"> - de interne beheersingsmaatregelen rondom het inkoopproces zijn onvoldoende; richtlijnen en voorschriften voor het aangaan van verplichtingen worden onvoldoende nageleefd. Het gaat hierbij om de offerterichtlijnen, de tekenbevoegdheden, de

¹² Bron: SOAB.

Bevindingen¹² per ministerie met een hoge prioriteit wat betreft het uitvoeren van de aanbevelingen van de SOAB

- budgetbewaking, de verlening van machtiging door de minister van Financiën, de bestelprocedure, de controle op de oplevering van de bestelde goederen en diensten, de functiescheiding tussen bestellen en ontvangen en de controle op de betalingen;
- de archivering van documenten zoals bestelbonnen, machtigingsverzoeken, contracten en facturen is onvoldoende;
- de interne procedure rond het aanvragen en afrekenen van dienstreizen wordt niet altijd nageleefd.

15. Personeelskosten:

- er bestaat onduidelijkheid over de taken, bevoegdheden en richtlijnen betreffende de uitvoering van de functie-uitoefening van de HR accountmanager;
- het is onduidelijk wie op de betaalrol van het ministerie van Algemene Zaken horen te staan (en wie niet);
- het komt voor dat in strijd met de Landsverordening Materieel Ambtenarenrecht (LMA) (nieuwe) medewerkers van de dienst Communicatie en Voorlichting op basis van een bestelbon worden uitbetaald, in plaats van via de salarisadministratie;
- de interne controle op de mutatieverwerking van de personeelslasten in de financiële administratie heeft niet plaatsgevonden. Personeelslasten zijn niet juist en niet volledig in de financiële administratie verantwoord.

Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

16. Een actuele parafenlijst ontbreekt.

17. De procesbeschrijvingen zijn nog niet afgerond en definitief gemaakt.

18. Het ministerie van SOAW beschikt niet over een verbijzonderde interne controlefunctionaris.

19. Tekenbevoegdheden zijn niet tijdig aangepast en doorgegeven aan medewerkers binnen het ministerie en de bank.

20. Onderstandverlening:

- de beheersingsmaatregelen rond de mutatieverwerking in de uitkeringenadministratie zijn ontoereikend;
- uitkeringen worden niet periodiek getoetst (hercontrole is wettelijk verplicht);
- een standaard intakeformulier wordt niet gebruikt;
- in de uitkeringenadministratie wordt geen termijn van de uitkering geregistreerd;
- kwartaalrapportages ten behoeve van de sectordirecteur en de secretaris-generaal worden niet opgesteld;

21. Verlenen van medische bijstand:

- een beleid ten aanzien van medische bijstand en afspraken met de uitvoeringsorganisatie over de gewenste beheersingsmaatregelen en de verantwoording aan de hand van periodieke rapportages is niet geformuleerd;
- een geldigheidsperiode van maximaal 6 maanden wordt niet gehanteerd;
- het recht op bijstand wordt tussentijds niet geëvalueerd;
- kwartaalrapportages voor de leiding worden door de afdeling Kwaliteit niet opgesteld;

22. Het kwalitatief toezicht op het subsidieproces is onvoldoende.

23. Er zijn ambtenaren die wel maandelijks salaris ontvangen, maar geen werkprestatie leveren. Deze ambtenaren zijn niet als zodanig geregistreerd.

24. De communicatie tussen het ministerie van SOAW en het ministerie van Financiën is te verbeteren.

Bevindingen ¹² per ministerie met een hoge prioriteit wat betreft het uitvoeren van de aanbevelingen van de SOAB
25. Kwartaalrapportages met sturingsinformatie ten behoeve van de sectordirecteur en de secretaris-generaal worden niet opgesteld.
Ministerie van Justitie
26. Een actuele parafenlijst ontbreekt.
27. De functie van de controller is niet ingevuld.
28. De richtlijnen betreffende het archiveren van financiële bescheiden worden niet nageleefd.
29. De volledigheid van de opbrengsten van de Uitvoeringsorganisatie Controle & Bewaking kan niet worden vastgesteld.
30. Functionarissen van het ministerie van Justitie hebben geen of onvoldoende inzicht in het totaal aan inkomstensoorten en de aard en oorsprong van deze inkomsten.
31. Personeelskosten De interne richtlijnen bij het in dienst nemen en uit dienst treden bij het Korps Politie Curaçao worden niet consequent nageleefd.
32. Inkoopproces <ul style="list-style-type: none"> - de interne richtlijnen voor het behandelen van offertes worden niet consequent toegepast; - Aanvraagformulieren en bestelbonnen worden niet consequent gearchiveerd; - De vastlegging van ontvangen facturen in de financiële administratie (E1) vindt niet tijdig plaats.
Ministerie van Economische Ontwikkeling
33. Een actuele parafenlijst ontbreekt.
34. Inkoopproces <ul style="list-style-type: none"> - de interne beheersingsmaatregelen rondom het inkoopproces zijn onvoldoende. De archivering van documenten zoals bestelbonnen, contracten en facturen is onvoldoende; - de controle op de oplevering van de bestelde goederen en diensten vindt niet altijd plaats; - het mandaat waarin de minister van Financiën overheidsfunctionarissen heeft gemachtigd voor het aangaan van financiële verplichtingen is niet nageleefd; - er bestaat geen inzicht in de lopende verplichtingen; een contractenregister is niet aanwezig; - dienstreizen worden niet altijd afgerekend; betaalde voorschotten moeten nog met de betreffende ambtenaar worden afgerekend.
35. Subsidieverlening <ul style="list-style-type: none"> - dossiers zijn onvolledig. Zo blijkt niet uit de dossiers of de aanvraag voor een subsidie is getoetst aan de subsidievoorwaarden en of de aanvrager voldoet aan de eisen; - er wordt niet nagegaan of de subsidieontvangers de middelen rechtmatig hebben besteed; - subsidiebeschikking zijn achteraf opgesteld. In drie gevallen zijn geen beschikkingen opgesteld.
36. Personeelsbeloningen Interne controle op de verwerking salarisgegevens in de financiële administratie ontbreekt.
37. De opbrengsten wegens verleende visserijrechten en verstrekte 'catch certificates' zijn niet in de jaarrekening 2011 verantwoord (wel gestort op een bankrekening op naam van het ministerie van Economische Ontwikkeling).

Bevindingen¹² per ministerie met een hoge prioriteit wat betreft het uitvoeren van de aanbevelingen van de SOAB

38. Het ministerie van Economische Ontwikkeling wordt niet geïnformeerd over de hoogte van het bedrag dat het Bureau Telecommunicatie en Post aan Curaçao moet afstorten (BTP betaalt aan het ministerie van VV&RP).

39. De interne controle op de mutatieverwerking in de financiële administratie (E1) is onvoldoende.

Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

40. De functie van de controller is niet ingevuld.

41. Een actuele parafenlijst ontbreekt.

42. Een beheersovereenkomst tussen Parking Authority Curaçao en Land Curaçao alsmede een juridische aanwijzing van parkeerplaatsen ontbreekt.

43. Opbrengsten van de Uitvoeringsorganisatie Openbare Werken zijn verantwoord als opbrengsten van de beleidsorganisatie van het ministerie.

44. Eenduidige procedures en richtlijnen betreffende HR-aspecten ontbreken.

45. Vacatures kunnen door gebrek aan capaciteit en kwaliteit intern niet worden ingevuld.

46. Inkoopproces

De interne beheersingsmaatregelen rondom het inkoopproces zijn onvoldoende:

- richtlijnen en voorschriften voor het aangaan van verplichtingen worden onvoldoende nageleefd. Het gaat hierbij om de offerterichtlijnen en het consultancybeleid;
- het gebruik en de archivering van aanvraagformulieren en het bewaren van de bestelbonnen;
- de tijdige verantwoording van de facturen in de financiële administratie (E1);
- de bestelprocedure;
- de controle op de betalingen;
- de zichtbare evaluatie van de werkelijke kosten ten opzichte van de begrote kosten.

47. De registratie van materiële vaste activa is ontoereikend.

48. Het inzicht in de besteding van de inkomensoverdrachten aan Selikor is onvoldoende.

Ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening

49. De procesbeschrijvingen zijn nog niet definitief gemaakt.

50. Een actuele lijst met de tekenbevoegdheden voor interne zaken en de bank ontbreekt.

51. Het ministerie beschikt niet over een verbijzonderde interne controlefunctie.

52. De financiële medewerker is niet expliciet verantwoordelijk voor het archiveren van boekingsbescheiden.

53. Inkoopproces

- er worden bestellingen gedaan zonder een geldige bestelbon;
- er zijn verplichtingen aangegaan zonder dat daarvoor de vereiste machtiging werd afgegeven en zonder dat rekening werd gehouden met bijvoorbeeld het consultancybeleid;
- het ministerie van Financiën wordt door het ministerie van BPD niet geïnformeerd over de interne controle van de betaalbaar gestelde facturen;
- de telefoonkosten en de kosten wegens verbruik van water en elektra worden intern niet gecontroleerd;
- de archivering van documenten zoals bestelbonnen, machtigingsverzoeken, contracten en facturen is onvoldoende.

Bevindingen¹² per ministerie met een hoge prioriteit wat betreft het uitvoeren van de aanbevelingen van de SOAB

54. Personeelskosten

- er bestaat onduidelijkheid over de taken, bevoegdheden en richtlijnen betreffende de uitvoering van de functie van de HR accountmanager;
- het Personeels Informatie Management Systeem (PIMS) wordt niet altijd adequaat gebruikt en verwerking van informatie (waaronder aanstelling en ontslag) in PIMS vindt niet altijd tijdig plaats;
- er zijn ambtenaren die wel maandelijks salaris ontvangen, maar geen werkprestatie hoeven te leveren. Deze ambtenaren zijn niet als 'non-actief' geregistreerd. Ook blijkt uit de administratie niet waarom zij 'non-actief' zijn.

55. Een lijst met de tekenbevoegdheden en parafen van de procuratiehouders ontbreekt.

56. De interne controle gericht op de volledigheid van de (leges)opbrengsten paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen is onvoldoende. Het beheer van blanco rijbewijzen en identiteitskaarten is onvoldoende.

Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur

57. Administratieve organisatie

- nog niet alle processen zijn beschreven, daardoor is het Handboek AO/IC nog niet definitief gemaakt en ook nog niet ingevoerd;
- er worden geen kwartaalrapportages ten behoeve van de SG opgesteld;
- boekingsbescheiden worden niet goed gearhiveerd.

58. Baten

- het beheer van leges en zegels is niet adequaat;
- interne controle gericht op de volledige en de juiste verantwoording en afstorting van de opbrengsten ontbreekt.

59. Beloning van personeel

- richtlijnen voor de HR-managers ontbreken;
- er wordt niet optimaal gebruik gemaakt van de personeelsadministratie (PIMS);
- de registratie en de afhandeling van niet-actieve medewerkers is onvoldoende.

60. Lasten

- een lijst van tekeningsbevoegde functionarissen met parafen en handtekeningen ontbreekt;
- er worden bestelling geplaatst zonder dat een bestelbon is geschreven of zonder de vereiste handtekeningen voor accordering;
- machtigingsverzoeken ontbreken;
- betaling worden door het ministerie van Financiën verricht, zonder dat de betreffende sectordirecteur deze heeft goedgekeurd.

61. Subsidieverstrekking

- Werkinstructies ontbreken.

Bijlage 2 - Geconstateerde fouten, onzekerheden en inrichtingsfouten in de Jaarrekening 2012 Curaçao

De tabellen 5 en 6 geven een opsomming van alle door ons geconstateerde getrouwheidsfouten en onzekerheden in de Jaarrekening 2012 van Curaçao. Tabel 10 geeft een overzicht van de afwijkingen betreffende de inrichting van de jaarrekening ten opzichte van de comptabiliteitsvoorschriften.

Tabel 5 - Getrouwheidsfouten in de Jaarrekening 2012 Curaçao.

Nr.	Omschrijving	ANG
	Balans	
1.	Te lage waardering deelnemingen	18.270.348
2.	Te hoge waardering Curaçaoose Dokmaatschappij (CDM)	2.654.402
3.	Te lage waardering vordering in rekening-courant op Selikor N.V.	3.278.039
4.	Te hoge waardering vordering in rekening-courant ABC Busbedrijf NV	339.500
5.	Te lage activering banktegoeden	5.350.529
6.	Verkeerde rubricering banktegoed in Nederland	842.424
7.	Verkeerde rubricering Restauratie Pietermaai (voorziening i.p.v. Bestemmingsreserve)	4.882.006
8.	Te hoge waardering Crediteuren (niet bestaande schulden)	6.926.278
9.	Te hoge waardering schulden aan Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC); definitieve afrekening 2012 in strijd met de Lv Comptabiliteit in de jaarrekening 2012 verwerkt.	8.943.255
10..	De pensioenbijdragen in de jaarrekening zijn niet overeenkomstig de begroting, verdeeld over de ministeries (zijn verantwoord op een kostenplaats van het ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening (BPD).	35.369.300
11.	Kosten van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie en de Veiligheidsdienst zijn verantwoord als inkomensoverdrachten en subsidies, terwijl daar geen sprake van is.	12.135.981
	Totaal getrouwheidsfouten	98.992.062

Tabel 6 - Onzekerheden in de jaarrekening 2012 Curaçao

Nr.	Omschrijving
	Balans
1.	Materiële vaste activa - Gronden en Terreinen: <ul style="list-style-type: none"> - een specificatie van de gronden en ondergrondse activa ontbreekt; - de erfpachtgronden van het voormalig Eilandgebied Curaçao zijn niet in de balans opgenomen; - ontbreken van documentatie betreffende het fysieke bestaan van 'Machines en Equipment' betreffende investeringen in 2013.
2.	Financiële vaste activa <ul style="list-style-type: none"> - een aantal definitieve jaarrekeningen over 2010 en 2012 van deelnemingen ontbreekt; - geen inzicht in de waardering van de garantstelling van de overheid voor de pensioenverplichtingen van de Nieuwe Post Nederlandse Antillen NV.
3.	Vorderingen De balanspost debiteuren is nog niet volledig geanalyseerd en opgeschoond.
4.	Liquide middelen Volgens de controleverklaring bij de jaarrekening 2011 kan niet op rationele wijze zekerheid worden verkregen over de juiste omvang van de schuld in rekening-courant van de Stichting Wegenfonds aan de overheid. Een specificatie van de post kruisposten die aansluit op het balansbedrag ontbreekt. Ontbreken van dagafschriften van bankinstellingen.
5.	Eigen vermogen Er bestaan getrouwheidsfouten en onzekerheden in andere balansposten, diverse correcties zijn rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt en het saldo van de Gewone Dienst 2010 en 2011 is ontleend aan de jaarrekening 2010 waarbij een afkeurende controleverklaring is afgegeven.
6.	Voorzieningen Onderliggende documenten ontbreken om de juistheid en de toereikendheid van de post Voorzieningen te kunnen bepalen.
7.	Kortlopende schulden: <ul style="list-style-type: none"> - er heeft geen afstemming plaatsgevonden tussen de financiële administratie van het ministerie van Financiën en de financiële administratie van de Ontvanger en de Douane (de balansposten Depositogelden vreemdelingen en Zekerheidsstellingen); - er is geen onderbouwing over de afwikkeling van deze balanspost Betalingen onderweg.
8.	Boedelbalans Een definitieve boedelbalans ontbreekt.
9.	Juistheid en de volledigheid van de kosten wegens aanschaf van goederen en diensten <ul style="list-style-type: none"> - bewaking openstaande bestelbonnen ontbreekt; - ontvangen facturen worden niet altijd tijdig in de financiële administratie verwerkt; - betaling van facturen wordt niet altijd juist en tijdig in de financiële administratie verwerkt; - ontbreken onderliggende bescheiden.
10.	Beloning Personeel Onderbouwing van het verschil ad ANG 6,0 miljoen in personeelskosten tussen de salarisadministratie en de jaarrekening ontbreekt.

Nr.	Omschrijving
	<u>Recapitulatiestaten</u>
11.	Volledigheid van de belastingopbrengsten Sluitende overzichten of bestanden over het verloop van de vorderingen ontbreken.
12.	Beloning van personeel Intern ontbreekt het inzicht dat de aanbodbrieven en de salarisadministratie in overeenstemming zijn met de aanstellingsbesluiten van het voormalige eilandgebied Curaçao en Land Nederlandse Antillen.

Tabel 7 – Afwijkingen ten opzichte van de comptabiliteitsvoorschriften

Nr.	Artikel	Bevinding	Invloed
1.	Zijn de baten en lasten van alle entiteiten in de collectieve sector, met uitzondering van die in de sociale zekerheid, tot hun brutobedrag in de jaarrekening verantwoord? (A.B. 2010 nr.87, artikel 4, lid 1).	Nee, de baten en lasten van de entiteiten in de collectieve sector zijn niet in de jaarrekening verantwoord.	Hoog
2.	Geven de begroting, de meerjarenbegroting en de jaarrekening, tezamen met de toelichtingen, een zodanig inzicht in zowel de financiële positie als de baten en lasten van de collectieve sector, dat met betrekking tot deze een verantwoord inzicht kan worden gevormd? (A.B. 2010 no.87 artikel 2)	De jaarrekening geeft geen getrouw beeld van de omvang van alle posten, aangezien er veel onzekerheden bestaan in verschillende posten. De toelichting is ook niet op het juiste niveau om goed inzicht te geven. In de jaarrekening wordt niets vermeld over de financiële positie en de baten en lasten van de collectieve sector. Aanwijzing welke rechtspersonen tot de collectieve sector behoren, heeft nog niet plaatsgevonden ¹³ .	Hoog
3.	Geeft de rekening van baten en lasten en de toelichting daarop op getrouwe en stelselmatige wijze de aard en omvang van alle baten en lasten alsmede het saldo daarvan weer? (A.B. 2010 no.87 artikel 21 lid 1)	De rekening van baten en lasten en de toelichting daarop geeft geen getrouw beeld van de omvang van alle baten en lasten alsmede het saldo daarvan, aangezien er veel onzekerheden bestaan in verschillende posten. De toelichting op de baten en lasten is summier en een toelichting op het beleidsdeel ontbreekt.	Hoog
4.	Geeft de toelichting op de kapitaaldienst per investering aan: a) Een specificatie van de investeringen die in het betreffende dienstjaar geheel of gedeeltelijk zijn gerealiseerd?	In de toelichting op de balans wordt geen informatie per investering gegeven. In de toelichting op pagina 39 is vermeld dat een gedetailleerde specificatie van de investeringen per organisatieonderdeel beschikbaar is bij het ministerie van Financiën.	Laag

¹³ Volgens artikel 23 van de Rijkswet van 7 juli 2010, houdende regels voor het financieel toezicht op de landen Curaçao en Sint Maarten wijzen de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het desbetreffende bestuur gezamenlijk, na advies van het centraal bureau voor de statistiek van het land in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek van Nederland, vóór 1 april aan welke rechtspersonen met ingang van het volgende begrotingsjaar tot de collectieve sector behoren.

Nr.	Artikel	Bevinding	Invloed
	<p>b) Het totaalbedrag dat daarmee gemoeid is geweest met een onderverdeling tot en met het voorgaande dienstjaar en het lopende dienstjaar?</p> <p>c) De oorspronkelijke ramingen van dit totaalbedrag alsmede de mutaties die daarin later zijn aangebracht?</p> <p>d) Of en per wanneer de investering is voltooid en anders wanneer die voltooid zal worden en welk bedrag verwacht wordt nog daarmee gemoeid te zullen zijn?</p> <p>e) De afschrijvingsbedragen die in verband daarmee in de rekening van baten en lasten zijn verantwoord?</p> <p>f) Een overzicht van nog lopende grote projecten? (A.B. 2010 no.87 artikel 23 lid 1)</p>		
5.	<p>Geven de balans en de toelichting op getrouwe en stelselmatige wijze de financiële positie van het Land en de grootte en samenstelling in actief- en passiefposten aan het einde van het dienstjaar weer? (A.B. 2010 no.87 artikel 24 lid 1)</p>	<p>Volgens de controleverklaring van de SOAB geeft de jaarrekening geen getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen en van het resultaat over 2012.</p>	Hoog
6.	<p>Worden bij de balans met betrekking tot het eigen vermogen, de voorzieningen en de langlopende schulden afzonderlijke specificaties verstrekt van dat deel van het eigen vermogen en voorzieningen dat naar verwachting binnen een jaar zal worden aangewend? (A.B. 2010 no.87 artikel 26 lid 2)</p>	<p>Er zijn meerdere voorzieningen die in 2013 zijn afgewikkeld. In de balans worden bij de Voorzieningen geen afzonderlijke specificaties verstrekt van dat deel van de voorzieningen dat naar verwachting binnen een jaar zal worden aangewend.</p>	Gemiddeld
7.	<p>Is in de toelichting op de jaarrekening onverminderd in ieder geval de wijzigingen van de begroting opgenomen? (A.B. 2010 no.87 artikel 32)</p>	<p>In de MvT op de CV is aangegeven dat door het opnemen van de wijzigingen in de toelichting op de jaarrekening, het de Staten duidelijk zal zijn welke afwijkingen van de begrotingen pas bij de goedkeuring van de landsverordening tot vaststelling van de jaarrekening bekrachtigd zullen worden.</p>	Hoog

Nr.	Artikel	Bevinding	Invloed
		<p>Het gaat dus niet alleen om het vermelden van het aantal begrotingswijzigingen. Er moet inzicht zijn in de begrotingsover- en onderschrijdingen. Dit inzicht ontbreekt in de jaarrekening.</p>	
8.	<p>Bevat het verslag ex artikel 33, eerste lid, in ieder geval een uiteenzetting of en in hoeverre beleidsvoornemens die tevoren met betrekking tot het betreffende dienstjaar waren geformuleerd, gerealiseerd zijn?</p> <p>(A.B. 2010 no.87 artikel 33 lid 2)</p>	<p>Met uitzondering van een ministerie ontbreekt een uiteenzetting of en in hoeverre beleidsvoornemens die tevoren met betrekking tot het betreffende dienstjaar waren geformuleerd, gerealiseerd zijn.</p>	Hoog

Opmerking

Naar het oordeel van de Rekenkamer zal de verantwoording van de baten en lasten tot hun brutobedrag van alle entiteiten in de collectieve sector niet bijdragen aan het krijgen van inzicht in de baten en lasten van Curaçao zoals bedoeld in artikel 2 van de comptabiliteitsvoorschriften. Volstaan kan worden met het vermelden van de baten en lasten van de entiteiten in de collectieve sector in de toelichting op de jaarrekening.